

^ KÜRD xalqı mübariz və qəhrəman xalqdır Heydər Əliyev

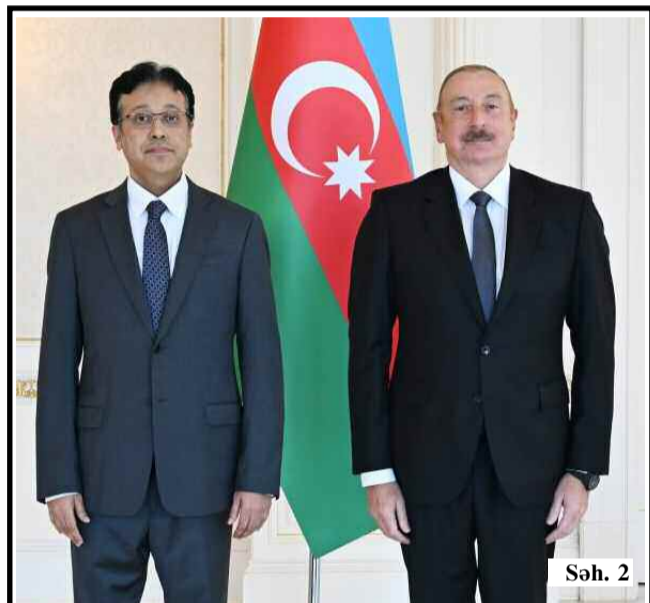
DİPLOMAT

№ 29 (589) 01 - 07 avqust, Tebax sal. il 2024
Ji meha sūbatê sala 2003-a tê wesandin

Həftəlik İctimai-siyasi qəzet
Rojnama heftename civakî û siyasî

Qiyməti: 40 qəpik
Hêjave:

DEH SAL SER KOMKŪJĪYA KURDĒN ÊZDIYĒN ŞĠNGALÊ DERBAS BU LÊ MIQABIN XELQ NĪKARIN VEGERIN ŞĠNGALÊ!

Səh. 2

Prezident İlham Əliyev Pakistanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsini qəbul edib

Səh. 2

Nêçîrvan Barzanî bi Balyozê Austiryayê re civiya

Səh. 2

Serok Barzanî: Êzidî ji ber Kurdbûna xwe ketin ber pêla komkujiyê

Səh. 3

“AZƏRBAYCAN BİZİM ÖZ VƏTƏNİMİZDİR”

Səh. 6

Sefin Dizəyi: Rê li vegera Şingaliyan re ji bo deverên wan tê girtin

Səh. 8

Erbil Valisi çevreyi korumak için önemli kararlar aldık

Səh. 2

Mesrur Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Êzidî piroz kir 1 demjimêr berê

Prezident İlham Əliyev “Cavanşir” körpüsünün yerində inşa olunmuş yeni avtomobil yolunun açılışında iştirak edib

QUBADLI, 06 AVQUST 1992-Cİ İL ...

TARİXDƏ KÜRD LƏR VƏ ONLARIN KRALLIQLARI

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Səh. 8

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü: Ezidileri savunmaya devam edeceğiz

Səh. 12

Balyozê Yekitiya Ewropayê: Me bang li Hikûmeta İraqê kir ku çareseriyêke bingehîn ji rewşa Şingalê re bibîne

Səh. 10

Seid Cirdo: Hikûmeta Herêma Kurdistanê zêde xizmeta Êzidiyan dike

Səh. 9

Viyan Dexil: Şengal halkının yüzde 70'i kamplarda yaşıyor

Prezident İlham Əliyev Pakistanın Azərbaycanda yeni təyin olunmuş səfirinin etimadnaməsini qəbul edib

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev avqustun 5-də Pakistan İslam Respublikasının ölkəmizdə yeni təyin olunmuş fəvqəladə və səlahiyyətli səfiri Qasım Mohiuddinin etimadnaməsini qəbul edib.

Səfir etimadnaməsini Prezident İlham Əliyevə təqdim etdi. Sonra dövlətimizin başçısı səfirlə söhbət etdi.

Pakistana dövlət səfərini məmnunluqla xatırlayan Azərbaycan Prezidenti ona və nümayəndə heyətinə göstərilən qonaqpərvərliyin çox xoş təsir bağışladığını dedi, bunun ölkələrimiz və xalqlarımız arasında dostluğu, qardaşlığı və tərəfdaşlığı nümayiş etdirdiyini bir daha vurğuladı.

Dövlətimizin başçısı bu səfərin önəminə toxunaraq, əməkdaşlığımıza dair geniş sahələri əhatə edən məsələlərin müzakirə olunduğunu və sənədlərin imzalandığını məmnunluqla xatırladı. Prezident İlham Əliyev bu dövlət səfəri nəticəsində Azərbaycan-Pakistan əlaqələrinin keyfiyyətə yeni mərhələyə qədəm qoyduğunu, səfər çərçivəsində müxtəlif sahələrdə, o cümlədən investisiya qoyuluşu və enerji sahələrində yeni əməkdaşlıq istiqamətlərinin müəyyən edildiyini vurğuladı. Dövlətimizin başçısı Pakistana dövlət səfəri zamanı qəbul olunmuş qərarların, əldə edilmiş razılaşmaların və imzalanmış sənədlərin həyata keçirilməsi istiqamətində hər iki tərəfin iş apardığını bildirdi. Azərbaycan Prezidenti preferensial ticarət sazişinin önəmini qeyd edərək, bu sənədə yeni maddələrin əlavə edilməsi istiqamətində aidiyyəti qurumlar tərəfindən işlərin həyata keçirildiyini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev ərazilərimizin işğalına görə Pakistanın Ermənistan ilə diplomatik əlaqələr qurmamasını, hətta torpaqlarımızın azad edilməsindən və suverenliyimizin tam bərpa olunmasından sonra da bunu etməməsinə bir daha əsl dostluğun və qardaşlığın təzahürü kimi yüksək qiymətli verdi. Dövlətimizin başçısı Pakistan rəhbərliyinin Vətən müharibəsi dövründə Azərbaycana göstərdiyi siyasi dəstəyin bizim üçün böyük önəm daşdığını bir daha vurğuladı. Azərbaycan Prezidenti səfir Qasım Mohiuddinə diplomatik fəaliyyətində uğurlar arzuladı. Xoş sözlərə və qəbula görə minnətdarlığını bildirən səfir Pakistan Prezidenti Asif Əli Zərdarinin və Baş nazir Məhəmməd Şahbaz Şərifin səmimi salamlarını dövlətimizin başçısına çatdırdı.

Prezident İlham Əliyev salamlara görə minnətdarlığını bildirdi, onun da səmimi salamlarını Pakistan Prezidentinə və Baş nazirinə çatdırmağı xahiş etdi.

Ölkəmizə böyük məhəbbət hissi bəslədiyini qeyd edən səfir Azərbaycan kimi gözəl bir ölkədə Pakistanı təmsil etməkdən qürur hissi duyduğunu bildirdi.

Səfir dövlətimizin başçısının Pakistana dövlət səfəri zamanı müəyyən olunmuş strateji əməkdaşlıq istiqamətlərinin həyata keçirilməsi istiqamətində söylədiyi əsərgəməycəyini qeyd etdi. O, Azərbaycanın Pakistana dəstəyini, xüsusən Cəmmu və Kəşmir məsələsinin BMT Təhlükəsizlik Şurasının qətnamələrinə uyğun qaydada həllinə dair ölkəmizin ədalətli mövqeyinin önəmini vurğuladı.

Prezident İlham Əliyev "Cavanşir" körpüsünün yerində inşa olunmuş yeni avtomobil yolunun açılışında iştirak edib

Avqustun 5-də Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev paytaxtın Xətai rayonu ərazisində "Cavanşir" körpüsünün yerində inşa olunmuş şəhər əhəmiyyətli yeni avtomobil yolunun açılışında iştirak edib.

Azərbaycan Avtomobil Yolları Dövlət Agentliyinin "Azəryölemlitədqiqatlayihə" İnstitutunun direktoru Azər Nemətli dövlətimizin başçısına görülən işlər barədə məlumat verdi.

Qeyd edək ki, Prezident İlham Əliyevin tapşırığına uyğun olaraq, Bakı şəhərində nəqliyyatın hərəkətinin tənzimlənməsi və tıxac probleminin nisbətən azaldılması məqsədilə Xətai rayonu ərazisində Üzeyir Hacıbəyli küçəsində yerləşən və uzun illər istismar edildiyindən yükəgötürmə qabiliyyətini itirmiş, uzunluğu 202 metr, eni 17,3 metr təşkil edən 12 aşırımlı "Cavanşir" körpüsü sökülərək, yerində şəhər əhəmiyyətli yeni avtomobil yolunun tikintisi işləri həyata keçirilib. Dörd hərəkət zolaqlı yeni yolun uzunluğu 400 metrdir.

Məlumat verildi ki, həm nəqliyyat vasitələrinin, həm də piyadaların ərazidə rahat və təhlükəsiz hərəkətini təmin etmək üçün yeni piyada səkiləri salınıb. Layihəyə uyğun olaraq, ayırıcı zolaqlarda və yol kənarlarında əlavə abadlıq işləri görülüb, münbit torpaq qatı verilərək yeni yaşillıq əraziləri salınıb, ən müasir işıqlandırma sistemi yaradılıb.

Xatırladaq ki, Bakı şəhəri, Xətai rayonu, Afiyəddin Cəlilov və Üzeyir Hacıbəyli küçələri istiqamətində yerləşən, uzunluğu 202 metr, eni 17,3 metr olan "Cavanşir" yolötürücüsü dəmir yolu vasitəsilə yüklərin qısa zamanda dəniz limanına çatdırılması üçün 1962-ci ildə istismara verilmişdi. Həmin ərazidə dəmir yolu şəbəkəsinin ləğv edilməsi ilə körpünün əvvəlki əhəmiyyətini itirməsi, həmçinin yolötürücüsünün yükəgötürmə qabiliyyətinin müasir normativ yük təsirinə cavab vermədiyi nəzərə alınaraq təhlükəsizlik baxımından bu qurğunun sökülməsi məqsədəuyğun hesab edilmişdi.

Serok Barzanî: Êzidî ji ber Kurdbûna xwe ketin ber pêla komkujiyê

Serok Barzanî got, "Xwişk û birayên me yên Êzidî, ji ber ku Kurd bûn û ji ber dîne xwe ketin ber pêla komkujiya DAIŞê."

DAIŞê 3yê Tebaxa 2014an êrişî Şingalê kir û bi hezaran Kurdên Êzidî kuştin.

"Êzidî ji ber Kurdbûna xwe ketin ber pêla komkujiyê"

Serok Mesûd Barzanî ji ber salvegera 10an a Komkujiya Şingalê peyamek belav kir û got:

"Komkujiya Şingalê û ew tawanên ku teroristên DAIŞê 10 sal berê li hemberî xwişk û birayên me yên Êzidî encam dan, berde-wamiya wan komkujiyê û tawanên in ku bi dirê-jahiya dîrokê li dijî gelê Kurdistanê hatine kirin. Xwişk û birayên me yên Êzidî, ji ber ku Kurd

bûn û ji ber dîne xwe ketin ber pêla her û dirindehiya tawanbarên DAIŞê û rastî komkujiyê hatin."

Serok Barzanî di berde-wamiya peyama xwe da amaje bi girîngiya bichanîna Peymana Şingalê da û got:

"Em dê bi hemû hêza xwe, piştevanên maf û daxwaziye xwişk û birayên me yên Êzidî û xelkê devera Şingalê bin.

Pêwîst e dawî li wan reftaran were ku hinek alî eş û azarên Şingalê bo armancên xwe yên siyasî û aloztirkirina rewşa Şingalê bi kar tînin.

Divê rê bi xwişk û birayên me yên Êzidî were dayîn ku bi serbîlindî veşerî ser mal û warê xwe û di nav aşî û aramiyê de bişînin."

Nêçîrvan Barzanî bi Balyozê Austiryayê re civiya

Serokatiya Herêma Kurdistanê ragihand Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî îro 3ê Tebaxê pêşwazî li Balyozê Austiryayê li Iraqê Andrea Nasî kir. Li gorî daxuyaniyê, her du aliyan tekezî li ser pêşxistina peywendiyên Austiryayê li gel Iraq û Herêma Kurdistanê û derfetên berfirehkirina hevkarîyan di hemû waran de gotûbêj kirin.

Her di vê derbarê de, behsa serdana dawî ya Nêçîrvan Barzanî bo Viennayê û hevdişinê wî yên ligel Serok û Wezîrê Derve yê Austiryayê kirin. Di mijareke din, her du serokan behsa rewşa giştî ya Iraq û Herêma Kurdistanê, peywendiyên Hewlêr û Bexdayê, pêşhatên dawî yên li navçeyê û çend pirsên din ên cihê girîngiya hevbeş kirin.

Mesrûr Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Êzidî pîroz kir 1 demjimêr berê

Mesrûr Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Êzidî pîroz kir.

Serokwezîrê Herêma Kurdistanê Mesrûr Barzanî, diyar kir ku Hikûmeta Herêma Kurdistanê piştigiriyê dide Kurdên Êzidî û got:

"Ez bi helkefta Cejna Çilê Havînê pîrozbahiyeke germ arasteyî tevahiya xwişk û birayên Êzidî yên li Kurdistanê û cihanê û bi taybetî jî li Birêz Mirê Êzidiyan û Baba Şêx û civata rûhanî dikin.

Ez hêvîdar im cejnê di xweşî û tenahiye de derbas bikin.

Em bi vê helkeftê piştevaniya Hikûmeta Herêma Kurdistanê ya ji bo maf û daxwazên xwişk û birayên Êzidî dupat dikin.

Cejna Çilê Havînê pîroz be û her tim di xweşiyê de bin."

Cejna Çilê Havînê

Cejna Çilê Havînê cejneke sereke ya Kurdên Êzidî ye.

Kurdên Êzidî her sal 2yê Tebaxê vê cejnê bi çalakiyên cuda pîroz dikin.

Gelek Êzidiyên ku li derveyî welêt dijîn jî bo pîrozkirina vê cejnê berê xwe didin Başûrê Kurdistanê.

“AZƏRBAYCAN BİZİM ÖZ VƏTƏNİMİZDİR”

Cövdət Nəccar: “Babalarımız Azərbaycan həsrəti ilə Allahın rəhmətinə qovuşdular”

Iraq Türkman Mədəniyyət Mərkəzinin nümayəndələri bir neçə gündür Bakıda səfərdədir. Nümayəndə heyətində Şimali İraq Kürd Muxtariyyətinin idman naziri Cövdət Nəccar da var. Fürsətdən istifadə edib türkman qardaşlarımızla görüşmək qərarına gəldik. Cövdət bəy görüşmək istəyimizi məmnuniyyətlə qəbul etdi və qəzetimizi ziyarət edəcəyini söylədi.

C.Nəccar vədələşdiyimiz vaxt “Diplomat” qəzetinin baş redaktoru Tahir Süleymanın müşayiəti ilə redaksiyamıza gəldi. Cövdət bəylə birgə Azərbaycana Türkman Mədəniyyət Mərkəzinin nümayəndələri Erfan Nəccar, Əbdülhəkim Baqqal, Əbdülhəmid Köpürlü də səfər edib. Qonaqların redaksiyamızla və əməkdaşlarımızla tanışlığından sonra Cövdət bəydən Azərbaycana səfərlərinin məqsədi barədə məlumat verməsini xahiş etdik.

- Sizləri gördüm, çox sevindim. Azərbaycana ilk səfərimdir. Biz Ərbildə olduğumuz zaman özümüzü türk və azərbaycanlı sayırıq. Böyüklərimiz Azərbaycanı görmək, sizlərlə qovuşmaq istəmişlər. Mən onların nümayəndəsi kimi görüşünüzə gəlmişəm. Burada gördüklərimi bir əmanət kimi Ərbildə, Mosulda, Kərkükdə olan böyüklərimə, abilərime, ağabəylərimə çatdıracam.

- Cövdət bəy, bizləri ən çox narahat edən məsələ Səddam dönməndən sonra İraqda türkmanların vəziyyətidir.

- Səddam zamanında türkmanların yaşamları demək olar ki, yox idi. O dövrdə İraqda yaşaya bilərdin, amma

“PKK-dan ən çox ziyan çəkən Bərzanidir”

türkman öz milli mənsubiyyətini danmalıydı. Milli haqlarını tələb edə bilməzdi. Səddamın vaxtında İraqda birinci millət ərəblər sayılırdı. Sonra kürdlər. Digər millətlər isə tanınmırdı. Biz uşaqlarımıza ərəb adı qoymalıydıq. Millətimizi ərəb yazdırmalıydıq. 1991-ci ildən sonra türkmanların yaşamaı ciddi şəkildə dəyişdi. Kərkükdə olmasa da Ərbildə, Süleymaniyyədə kürd qardaşlarımızın hökumət olduğu yerlərdə türkmanların yaşamaı yaxşılaşdı. İndi türkmanların səsi eşidilir. Siyasi partiyalarımız fəaliyyət göstərir. 1991-ci ildən sonra İrandan və İraqın başqa yerlərindən türkman ailələri Kərkükə, Mosula dönməyə başladı. 2003-cü ildən başlayaraq türkmanların vəziyyəti daha da yaxşılaşmağa doğru gedir. Bu tarixdən sonra türkmanlar İraqda bir millət olaraq rəsmən tanındı. Məktəblərimiz var. Bərzanı hökumətində iki nazir və Məclisdə millət vəkllərimiz təmsil olunur. Türkmanlar sənaye sahələrinə, ticarətə nəzarət edir. İraqın qızıl ticarəti demək olar ki, türkmanların əlindədir. Təxminlərə görə, İraqda türkmanların sayını 3 milyona qədər göstərir. Amma biz hesab edirik ki, İraqda 1,5-2 milyon arası türkman yaşayır.

- Bir sıra mənbələr Mosul və Kərkükdə türkmanların sıxışdırıldığını və kürd ailələrinin ora köçürüldüyünü bildirir.

- Kərkükün və Mosulun mərkəzində türkmanlar yaşayırdı. Ətraf qəsəbə və kəndlərdə əsasən kürdlər olurdu. Səddam dönməndə türkmanlar və kürdlər oradan çıxarıldı. İndi həmin ailələr geri qayıdır. Bilirsiniz, türkman kişiləri bir arvad alır və adətən iki uşaqla kifayətlənir. Kürd qardaşlarımız isə 3-4 arvad alır və hər arvaddan 5-6 övladları olur. İndi o zaman köçən ailələr çoxalaraq geri qayıdıb. Türkmanların oradan çıxarılması, yaxud başqa ölkələrdən kürdlərin Mosula və Kərkükə yerləşməsi həqiqətə uyğun deyil.

- İraq Türkman Cəbhəsi ilə münasibətləriniz necədir?

- İraqda Türkman Cəbhəsini kimse inkar edə bilməz. Vaxtilə mən də Türkman Cəbhəsinin rəhbərlərindən olmuşam. Amma indi fikir ayrılığımız var. Onlar 1991-ci ildən bəri fikirlərini

dəyişmədi. Bir dəfə Londonda türkman müxalifəti bir araya gəldi. O zaman dedim ki, birləşib millətimizin çıxarları uğrunda birgə fəaliyyət göstərək. Əgər bu gün bizə kürd qardaşlarımız, amerikalılar, türk qardaşlarımız yardım edirsə, niyə imtina etməliyik? Siyasət millətin mənafeyinə xidmət etməlidir. İndi Mosul və Kərkükdə bir çoxları bizi kürdlərin quyuğu adlandırır. Amma nə biz kiminsə quyuğuyuq, nə də onlar. Siyasi cəhətdən fikir ayrılığı olsa da mən Türkman Cəbhəsinin rəhbərlərini özümün ağabəylərim sayıram.

- Türkiyə ilə münasibətləriniz nə səviyyədədir?

- Türkiyə əvvəllər bizimlə ünsiyyət qurmazdı. Son dönmələr vəziyyət dəyişib. Türklər türkmanların hamısı ilə əlaqə qurur. Biz də Türkiyənin güclənməsini və bizimlə dost olmasını arzulayırıq. Şəxsən mən Türkiyənin Avropa Birliyinə üzv olmasını istəyirəm. Çünki qonşuluğumuzda Avropa dövləti olacaq. Bu da mənim dövlətim və millətim üçün xeyir gətirəcək.

- Siz həm də Şimali İraq Kürd Hökumətinin rəhbəri Məsud Bərzaninin yardımçısı və nazirsiniz. PKK isə əsasən Şimali İraqda yerləşir.

- Mən bura kürd dövlətinin nümayəndəsi kimi gəlmədim. Amma onu deyim ki, PKK-dan ən çox ziyan çəkən elə sayın Bərzanidir. İran ərazilərimizi bombalayır, Türkiyə uçaqları bomba atır. Günahsız insanlar ölür. Amma sayın Bərzanı bu problemləri sakitliklə həll etməyə çalışır. Nə Ərbildə, nə başqa bölgələrdə bir nəfər də olsun PKK-çıya rast gəlmədim. Xəstəxanalarda onları müalicə etmirlər. Sizləri vətənime dəvət edirəm. Gəlib hər şeyi öz gözlərinizlə görün. PKK Qəndildə yerləşir. Ora Səddam dönməndə peşmərgələrin yeri olub. Səddam da oranı tuta bilmədi.

- Azərbaycan hökumətindən bir gözləntiniz varmı?

- Azərbaycan hökumətinin nümayəndələri ilə görüşmək istərdik. Ərbildə ABŞ, Yaponiya, İran, Türkiyə və başqa ölkələrin konsulluqları var. İstərdik ki, Azərbaycanın da orada konsulluğu olsun. Çünki Azərbaycan bizim öz vətənimizdir.

Əfqan MUXTARLI

“Diplomat” qəzetinin arxivindən

Serok Barzanî: Pêwîst rewşa neyasayî û neasayî ya Şingalê bidawî were û xelkê wê bi serbilindî vegerin ser warên xwe

Serok Barzanî di 10 saliya jenosîda Kurdên Êzidî de peyamek belav kir û bi pêwîst zanî ku dawî li

rewşa neyasayî û neasayî were ku ev 10 sal in bi neheqî li ser xelkê Şingalê hatiye sepandin.

Peyama Serok Barzanî wiha ye:

“Bi Navê Xwedayê Mezin û Dilovan

Jenosîda Şingalê û ew tawanên terorîstên DAIŞê deh sal berî niha li dijî xwişk û birayên me yên Êzidiyan encam da, birneke li ser laşê gelê Kurdistanê. Ew tawan wekî berdewamiya wan jenosîda û komkuji û tawana ne ku bi dirêjahiya dîrokê beranber gelê Kurdistanê hatine encamdan. Xwişk û birayên me yên Êzidî ji ber Kurdbûn û bîr û baweriya ola xwe ketine ber lehiya rik û hovîtiya tawanbarên DAIŞê û hatine jenosîdakirin.

Di dehemin salvegera wan karesatan de silav ji bo gıyanê şehîdan û cangoriyên wan tawanên re dişînin û silav ji bo gıyanê wan Pêşmergeyên qehremanan re dişînin ku ji bo şikandina dorpeça çiyayê Şingalê û azadkirina bajarê Şingalê xwîna xwe bexşîn û serê DAIŞê hov xistin bin lingê xwişk û birayên me yên Êzidiyan û tola wê neheqî û zulmê ji terorîstan rakirin.

Di vê bîranîna diltezîn de em tekeziyê li ser wê yekê dikin ku bi hemû şıyanekê ve em piştevanê maf û daxwazên xwişk û birayên me yên Êzidî û nîşteci-hên devera Şingalê ne. Pêwîst e rêkeftina di navbera Hikûmeta Herêma Kurdistanê û Hikûmeta İraqa Federal ya li ser asayîkirina rewşa Şingalê bê bi cîh kirin û ew rewşa neyasayî û neasayî ya deh sal e bi neheqî li ser xelkê wê deverê hatiye sepandin bi dawî bibe. Pêwîst e dawî bi wê yekê bê aliyên siyasî jan û êşên Şingalê ji bo merama siyasî û xwesebandinê û aloztirkirina rewşa Şingalê bikar bînin û divê rê bidin xwişk û birayên me yên Êzidî yên Şingalê bi serbilindî vegerin ser mal û warên xwe û di aşti û aramiyê de bijîin.

Mesûd Barzanî

03.08.2024”

Li Cizîrê ji nivîsên bi Kurdî hatin jêbirin

Piştî parêzgehên Amed, Wan, Êlih û Mêrdînê, li navçeya Cizîrê ya Şimexê ji nivîsên trafîkê yên bi

Kurdî hatin jêbirin. Li bajarên Kurdan ên ku şaredariyên wan di destê DEM Partiyê de ne, nivîsên trafîkê yên bi Kurdî yên wekî “Hêdî” û “Pêşî Peya” tên nivîsin. Piştî fermana Wezareta Karên Navxwe ya Tirkiyeyê, ev nivîsên Kurdî yên ku DEM Partî dinivîse yek bi yek tên jêbirin. Piştî Amed, Wan, Êlih û Mêrdînê îro jî li Cadeya Orhan Doganê ya Cizîrê nivîsên trafîkê yên bi Kurdî “Pêşî Peya” hatin jêbirin.

Rakirina nivîsên Kurdî yên li bajarên Kurdan rastî nerazîbûneke zêde hat û raya giştî ya Kurdan bertekeke zêde nîşan da. Li hêla din, Hevserokê Şaredariya Cizîrê Abdurrahîm Durmuş wêneyên nivîsên ku hatine jêbirin parve kirin û got: “Sond û qesem e, hûn çî qasî jê bibin em dê ew qasî binivîsin.

Hûn çî qasî me înkâr bikin em dê ji bo hebûna xwe îsrar bikin.”

Talebanî û Balyozê Brîtanya: Divê penaber bê tirs vegerin warê xwe

Cigirê Serokwezîr Qubad Talebanî pêşwaziya Balyozê Brîtanya li İraqê Stephen Hitchen kir û di wê hevdişinê de pirsra Şengalê, rewşa emnî ya İraq û Herêma Kurdistanê û çendin mijarên din ên balkêş gotûbêj kirin.

Civîna îro roja duşemê

(05.08.2024) li bajarê Hewlêrê hat lidarxistin û Cigirê Berpîrsê Fermangeha Pêwendiyên Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê Daban Şadala jî amade bû, behsa rewşa Şengalê hat kirin û her du alî tekez li ser wê yekê kirin ku pêwîste bilez avadankirin û

aramkirina deverê were kirin daku koçber bê tirs û xof vegerin warên xwe. Di vê derbarê de cigirê serokwezîr balkişand li ser wê yekê ku pêwîste xelkê deverê di asayîkirin û avadankirina navçeyên xwe de beşdar bin û pêwîstî bi giheştina rêkeftineke berfireh bo parastina aramiyê û dabînkirina vegera penaberan pêwîst dît. Eşkere kir ku ewê hemû hewlên xwe bidin ji bo çareserkirina pirsra Şengalê bi awayekî ku di berjewendiyê gelê herêmê de be. Li beşekî dinê wê hevdişinê de, her du alî behsa pêşhatên dawî yên siyasî û ewlekarî yên li deverê de kirin û her du alî li ser wê yekê hemfikir bûn ku her du aliyên hikûmeta Federal û Hikûmeta Herêma Kurdistanê û hemû aliyên İraqî hestiyartir tevbigerin û ji bo parastina asayîş û aramiyê bi hev re kar bikin.

TARİXDƏ İLK KÜRDLƏR VƏ ONLARIN KRALLIQLARI

Kürd dövlətləri və krallıqları haqqında araşdırmalar : Tarixdə ilk kürdlər və ilk kürd krallıqları...

Fli Cahit Kırçaç

Bir zamanlar biz Kürdlər, Böyük Med İmperatorluğuna sahib olarkən əməyimizin, zənginliyimizin və ölkəmizin sahibiyidik. O zamanlar özümüz üçün mübarizə aparır, savaşırdıq. Amma bu gün bəzi kürdlər, ölkəmiz Kürdüsdanı talayanların əmrinə boyun əyirlər. Neden...? Görəsən onlar, heçmi atalarımızın qüdrətli tarixindən utanmırlar? Bütün dünya tarixçilərinin yazdığına görə, tarixdən əvvəlki dövrlərdən yeni Miladdan öncə, başlayıb bugünkü şəxsiyyətləri bildiren "Kurdi" və "Guti" qəbilələrinin (əşirətlərinin) inkişafı və böyüməsiylə kürd milləti yaranmışdır. Kürdlər Miladdan 2 min il öncə Kiçik Asyanın şərqində dövlət quraraq nüfuzlarının şərqdə Hindisandan sərhəddinə, cənubda Bəsrə Körfəzinə və Umman Dənizinə qədər gedərək, uzanmış olduğunu tarixdən öyrənirik.

Şərq və qərb alimlərinin tarixi mənbələrinə görə; Miladdan 10 min il öncə olan əsaslı bir köç əsnasında İskandinavdan cənuba və cənubdan şərqə dağılmışlar. Kürdlər Hind-Avropalı (ari) irqinin bir parçasıdır. Kürdlər savaş və bənzəri səbəblərdən dolayı köçərək Qafqazı keçib Ararat Dağına, Rusiyanın Elburus (el bu rus-el rus oldu) dağlarına gəlib, geniş bir bölgəyə yerləşmişlər. "Kurdi" və "Guti" adları iki böyük qəbilə (əşirət) durumunda olan bu Kürdlərdən Gutilər, Şərqdən Xəzər Dənizinə doğru gedərək Hindistanın qərb sərhəddinə, Cənubdan Bəsrə Körfəzinə və Umman Dənizinə qədər yayılmışlar. Unutmamaq lazımdır ki, Qara Dənizin şərqindəki iki böyük şəhərlərdən sonra, üçüncü şəhərin bir qismini əhatə edən Kürd qəbilələrinin (əşirətlərinin) idarəçiliyi var idi. Miladdan öncə 302-ci ildə Rum hökumdarı Mithridates Pontos Kırallığını qurdu. Qısa bir vaxtda güclənən Pontos Kırallığı Şərqi Qaradənizdəki Kürd hökumdarlığına qarşı böyük savaşlar verərək torpaqlarını işğal etdilər. Ancaq Monğol və Səlcuqlardan sonra yaranan Barbar Osmanlının Vampiri, Fatih Sultan Mehmet Xan 1461-də Rum Pontos Kırallığını sona çatdıraraq, digər işğal etdiyi əraziləri öz torpaqlarına qatdı. Kürdlərin ölkəsinin xəritəsi 4 dənizə yetişdiyini tüm açıqlığıyla tarix bizə bildirir. Miladdan 4 min il öncə Kürdlər, bu böyük əraziyə yerləşmişdilər. Böyük İsgəndərin Asya fetihləri sırasında bu geniş ölkənin sahibiydilər. O tarixlərdə bu geniş ölkənin, danışılan əsas dili Kürdçə, sahib olan dini də Zərdüşti (indiki Yezidilərin itaət etdiyi inanc) diniydi. Tarixin yazılı məlumatı-

na əsasən, ilk Kürd padşahının adı Tosa, digər adıyla Diyakos imiş. Diyakos, Miladdan 1808 il öncə Bəhl şəhərində və ətrafında qurmuş olduğu hökumətə padşahlıq etmişdi. Miladdan öncə IX yüz ilində Keykubad,

hökumət Hititlərlə və Misir Firavunları ilə yüzillərcə kərə qəhrəmancasına savaşırdılar. Bir çox savaştan sonra da Firavunlarla barışdılar. Bu barışdan sonra Miladdan 1405 il öncə Misir Firavonu, Totmsmi-

bütün Kürdləri birləşdirib bir araya gətirərək, böyük bir Med İmperatorluğu qurmuşdu. Təkrar Miladdan 612 il öncə Keyqubadın nəvəsi olan Kaykarsar digər adıyla Hohister, Asur hökumətini yıxaraq Asurların paytaxtı olan Ninovanı öz idarəçiliyinə almışdı. Bütün Gutilər :- Subari, Huri, Lolo, və Kasi adlarıyla dörd qəbiləyə (əşirətə) ayrılmışlar. Subari qəbiləsi (əşirəti) Ararat, Toros, Anti Torosda və Ağ dəniz sahilində yerləşən İsgəndərin şəhərindən sonra, sahil boyunca Fənikə şəhərinin sonuna qədər varlıqlarını sürdürmüşlər. Bu varlıq, Qərbi Kürdüsdanda (Kürdüsdanın Kiçik Cənubunda: - "Quzey Suriya") Mitani, Nayri, Halti və Muşki isimləriylə müxtəlif hökumətlər qurmuşlar. Toroslarda qurulan Muşki hökuməti varlığını yüz ildən artıq sürdürmüşdü. Ancaq yunanlılar böyük ordularla bu dövləti yıxıb, özlərinə tabe etdilər. Tarixdən tanıdığımız "Memə Alan"- dastanının qəhrəmanının gerçək kökeni Alanya şəhərindən imiş. Ehməde Xani özünün görkəmli "Məm və Zin" məhəbbət poeməsindəki Məmin şəhərini tərif etmişdi. Bu tərif İskəndərünə deyil, Alanyaya bənzəyir. Çox uzun tarixi olan Alanya şəhəri Kürd Əmirliklərinin (Mirliklərinin) bir şəhəridir. Məm bu şəhərdəki bir Əmirin oğludur. Alanya və Ağdəniz Yunanlıların əlinə keçdiyi zaman, Əmirlikləri və (Mirliklər) əşirətləriylə bərabər İsgəndərünə qədər geri çəkilir və orada yaşayırlar. İndiki adıyla Samandağı da, Mitani, Nayri və Muşki dövlətlərinin paytaxtları kimi böyük şəhərlərdən idi. Bu şəhərlərdə yaşayan insanların sayı 9 milyondan artıq idi. Mitanilər miladdan XVI əsr öncə güclü bir hökumət qurdular. Bu

tanın Padşahı Sovartanın torunu və Vartamanın kızı ilə evləndi. Və bu evlilikdən doğan üç uşaq, Amamotis, Firavunda, Dilehepa adındaki Kürd şahzadəsi ilə evlənmişdi. Həyatının sonuna doğru da ikinci dəfə yenə Kürd şahzadələrindən Totohepa ilə evlənmişdi. Totohepa, tarixdə Nəfərtiti adıyla böyük ad qazanmışdı. Hurilər, Dicle və Fırat dərəyaçaylarının guzeyində Aməd / Diyarbəkir şəhəri civarında Miladdan 2 min il öncə kiçik olan şahzadəliklər əmirliklər (mirliklər) qurdular. Onlar 2 min il boyunca hökumətləri hüquqi və mədəni yöndən güclü bir şəkildə davam etdi. Lolo və Kasilər, Araratdan Zagros Dağlarına keçərək Dicle hövzəsi boyunca güneyə endilər. Buralarda Miladdan 2 min il öncə Ullam, Şomar və Akad isimlərində üç böyük dövlət vardı. Lololar və Kasilər: - Ullam, Şomar, Akad - isimlərindəki 3 böyük dövləti bir neçə yüz il içində işğal etdilər.

- Hər zaman belə olmuş qəhrəman Kürdlər səbirli və əzimidirlər. Müstəqillikləri üçün barışçıl bir çarə qalmamışsa, qəhrəmanca düşmənlərini tarixdən silirlər. Kürdüstanın indiki düşmənləri Kürdlərin asılılığını bir az düşünsünlər... - Lolo və Kasilər, Ullam, Şomar və Akad dövlətlərinin hökumət mərkəzləri olan Soz, Lakas və Babil şəhərlərini ələ keçirdilər. Bu gelişmələrdən sonra KURDİVAN adıyla qurdukları dövlət 700 il Babilə höküm sürdü. Bu dövrlərdə Ermənilər, Yunanistanın Təsəlya qitəsində yerləşmişdilər. Miladdan 600 il öncə Kiçik Asyaya gəlmişdilər. Yeni Kürdlərin Zagros Ararat Dağlarıyla Ağ dəniz arasındakı bölgələrə yerləşib, böyük dövlətlər qurmasından 35 yüz il

sonra Ermənilər buralara gəlmişlər. Elmi araşdırmalara görə Mərduh Tarixinin verdiyi bir çox bilgilərdən anlaşılır ki, Kürdlər Kiçik Asyada dövlət quran ilk və ən qədim millətlərdəndir. Tarixdə MED adıyla bilinən millətin eyni və eyni Kürd milləti olduğunu ispatlayan tarixi elmi sənədlərdən bir neçəsini burda açıqlayaq. Asur kitabələrində (yazılarında) adı görülən, Guti və Kürdlərin Asurilərlə savaşa Med-Kürd qəbilələri olduqlarını, dəqiq bir tarix olaraq bizə bildirməkdədir. Erməni tarixçiləri Kürtik, Kürdiyan, Mar, Med və Kürd terimlərini eyni anlamda istifadə etmişlər. VIII əsr tarixçilərindən Vartan, yazılarında Med ismi yerinə Kürd adını işlətməmişdir. Tarixçilərdən Hartom, 1316-cı il miladi tarixində yazdığı tarix kitabında açıq bir şəkildə "Med'in öz qohumlarına Kürd deyiblər" demiş. Məşhur tarixçi Strabon öz əsərlərində Kürdlərə "Guti" deməkdədir. Və "bütün tarix boyunca Medləri Kürdlərdən ayrı göstərəcək bir mənbəyə rast gəlməyəcəksiniz" deyirdi. İranlı Dr. İqbal yazdığı "Eski İran Tarixi" adlı əsərində "Medlər Kürd əşirətləri idilər, vətənləri Suriyanın Şimalından Xəzər Dənizinə qədər uzanırdı" deyir. İran tarixçisi Muşirüddövlə yazdığı "İran Bostan"-ı tarixi kitabında o, göstərir ki, bir çox tədqiqatçı və şərqşünasların araşdırmalarında, "Med millətinin dili, bugünkü Kürdlərin danışdıqları dildir." deyilmişdir. Türkiyə dövləti 1965-ci ildə Fransız dilində çap etdirdiyi "Türkiyədə Turizm" adında kitabda bunları deyir: "Diyarbəkirin nə zaman və kimlər tərəfindən qurulduğu bilinməməkdədir. Bu qədim şəhər, mədəniyyət və kultürün ən eski mərkəzlərdəndir. Qədimdən Diyarbəkirin adı Aməd idi. Bu əraziyə mədəniyyət sahibi olaraq ilk yerləşən xalq Hurilərdir. Hurilər Miladdan öncə 4000-ci ildən 2000-ci ilinə qədər bir çox tarixi abidələr quraraq hökmüdarlığını sürdürmüşlər." Hurilər, Subarilərlə eyni irqdəndir. 2000 il öncə Hurilərin iktidarı zəifləməyə başladığında iki hissəyə ayrıldılar. Bu parçalardan biri Mitanilər idi. Mitanilər inkişaf edərək genişləndi Miladdan öncə 1750-ci ildən 1350-ci ilinə qədər davam edən böyük bir İmperatorluq qurmuşlar. - Həzrəti Mərduhun Tehrandə yayımladığı "Tarix-i Mərduh"un 22, 26,66-cı səhifələrində bu haqqda belə məlumat verilməkdədir: "Kəşf edilən əsərlər bizə göstərir ki, Lolo, Guti, Kasi və Huri adındakı millətlər Zagros Dağı Kürdlərindən idilər. Bu Kürdlər, Şumer, Elam və Akad hökumətləriylə eyni

dövlətlərdə yaşamışlar. Və bu hökumətlərlə bir çox müharibələr etmişlər.

Bu tarixdə yeni Miladdan 4000 il öncə bu yerlərdə nə Kildani və nə də Asuri hökumətlərindən bir nişanə vardı." Kürd yazarlarından merhum Əmin Zəki Bəy, "Tarix-i Kurd u Kürdüstan" adlı əsərində belə izah edirdi: "Qərbdə İskəndərün körfəzinin tam Şimalından başlayaraq, şimali-şərq yönündə Maraş, Elbistan, Axçadağ, Həkimxan və Xaruka qədər çıxdıqdan sonra Anadolunun ortasında yerləşən Sivas şəhərinin yaxınlığında Şərqi doğru Bayburt və Ərzurum şəhərləri üzərindən doğru bir cizgi halında Qafqazın Şimalında, Kars şəhərinə qədər uzanırdı. Və buradan cənubi-şərq yönündə bir sürə Qafqaz sərhəddi boyunca davam etdikdən sonra İran toprakları içində Urmiyə gölünün qərbinə və şimalına əhatə edərək İran daxilində yenə cənubi-şərq yönündə Həmədan-Ekbənyan və Bəxtiyarilər bölgəsini içinə alaraq Fars körfəzinin şimali-şərqdən bu körfəzə enir. İskəndərünün cənubi-şərqindən başlayan bir cizgide Suriyanın Hələb yaxınlığındakı Kürd dağı bölgəsini içinə alan, sonra güney yönündən İraqın Kərkük - Musul şəhərinə qədər bəzi dolayılar xaricində yenə bir doğru cizgi halında davam etdikdən sonra Musuldan etibarən cənubi-şərqə doğru Tikrit və Şəhribanidən keçərək və Xuzistan bölgəsini qərbdə buraxaraq Bəndərdilindən keçərək yenə Fars körfəzinə enir. Bu cizgi də Kürdüsdanın cənubi-qərbi sərhədlərini cızır." deyir. Bəzi yazarlar və tarixi mənbələrə görə, Orta-Anadolunun ƏNQƏRƏ şəhərində Kürdlər yeni "Kurdi və Guti" əşirətləri yaşamışlar. Bu ərazilər də kürd hökumətlərinin sərhədləri içərisindəymiş. O zamanın Kürdləri bu şəhərdə qara üzüm bağlarını əkməmişlər. Ənqərə şəhərinin adı o zaman ki Kürdçədə qara üzüm mənasını verirmiş. Bu gün bu şəhər Türkiyənin paytaxtidir. Mən bu yazımda, Kadri Cəmil Paşanın yazdığı "DOZA KURDİSTAN" adlı əsərindən faydalandım. Hər Kürd fədakarı kimi Kadri Cəmal Paşa da Kürdüstan üçün mücadilə vermişdi. Onu və mübariz yoldaşlarını hörmətlə anıram. Kürdüsdan tarixi ilə bağlı, bir çox parti, qurum və şəxsiyyətlə görüşmələr və araşdırmalar davam etməkdədir. Və bu çalışmalardan sonra tarixlə bağlı yazıların davamı veriləcəkdir.

Davamı novbəti sayımızda Kürd dilindən tərcümə edən Tahir Süleyman

ŞƏRƏF XAN BİDLİSİNİN «ŞƏRƏFNAMƏ» ƏSƏRİ KÜRD XALQININ TARİXİ MƏNBƏYİ KİMİ

Əvvəli ötən sayımızda

KÜRD TARİXŞÜNASLIĞINDA «ŞƏRƏFNAMƏ» NİN ROLU

Kürdlərin ən qədim Asiya xalqlarından olması haqqında ilk məlumatı, Asuriya salnamələrindən və kitablarından (69, 49) başqa, eramızdan əvvəl IV əsrdə yaşamış böyük yunan tarixçisi Ksenofonun əsərində görmək mümkündür. O, özünün «Anabazis» əsərində kürdlərin yaşadığı ərazi və onların qoçaqlıqları haqqında məlumat verir.

Eramızdan əvvəl kürdlər haqqında daha ətraflı məlumat verən məşhur yunan tarixçisi və coğrafiyaşünası Strabon olmuşdur (69, 109). Sonralar isə Azərbaycan, İran, ərəb və türk mənbələrində kürd və Kürdüstan tarixinə aid az-çox məlumatlar verilir. Lakin bunların heç biri kürd tarixi üçün «Şərəfnamə» qədər əhəmiyyətli olmamışdır. Çünki onun müəllifi Kürdüstanı bir çox tarixçilərdən daha yaxşı tanıyırdı.

Bidlisi hələ vətəndən uzaqlarda olduğu zaman öz vətəni haqqında düşünür, onun hər bir hadisələrini diqqətlə izləyərək, ayrıca bir kürd tarixi üçün imkan axtarırdı. Məhz bu cəhətdən də bir çox tarixçilər haqlı olaraq onu kürd tarixçisi, əsərini isə yeganə kürd tarixi-deyə qeyd edirlər. Bidlisinin «Şərəfnamə» əsəri ayrıca yazılan elə bir kürd tarixidir ki, o XVI əsrdən sonra kürd tarixşünaslığında elmi əhəmiyyət kəsb edərək, böyük rol oynamışdır. V.Velyaminov-Zernov həmin əsərin kürd tarixşünaslığındakı rolunu qeyd edərək yazır: «Kürdüstan tarixini ardıcılıqla verən və elmi əhəmiyyətə malik olan bu əsər 300 ilə (1596-1860) yaxındır ki, mövcuddur. O vaxtdan bəri Şərqdə elə bir əsər yazılmamışdır ki, onunla müqayisə edilə bilsin» (76, 11).

Görkəmli rus aliminin yüz il bundan əvvəl irəli sürdüyü bu müddəə hələ də öz elmi əhəmiyyətini itirməmişdir, çünki sonrakı tədqiqatlar kürd tarixi üçün «Şərəfnamə» qədər əhəmiyyətli olan başqa bir əsərin olduğunu hələ üzə çıxara bilməmişlər.

1850-1856-cı illərdə «Şərəfnamə»nin əlyazmasından istifadə edən rus şərqşünası Petr Lerx «Şərəfnamə»nin kürd tarixşünaslığındakı əhəmiyyətindən bəhs edərək yazır: «Paytaxtımızda toplanmış və alicənab monarxiyamız üçün əhəmiyyətli olan əlyazmalarından biri də kürd xalqının tarixinin öyrənilməsində gözəl bir mənbə sayılan «Şərəfnamə»nin əlyazmasıdır» (20, 5-6). V.F.Minorski kürd və Kürdüstan tarixi üçün əhəmiyyətli olan «Şərəfnamə»dən bəhs edərək yazır: «XVI əsrin axırı kürd əmirliklərinin tarixini və xəritəsini verən məşhur kürd salnaməsi ilə qeyd edilir» (22, 8).

Qeyd etmək lazımdır ki, V.F.Minorski kürd əmirliklərinin tarixindən bəhs edən birinci cildi düzgün olmayaraq salnamə adlandırmışdır. Halbuki mənbələrdə «Şərəfnamə»nin Kürdüstan tarixinə həsr edilmiş birinci cildi tam bir kürd tarixi, onun ikinci cildi isə xəbərlər məcmuəsi (105, 234) və yaxud salnamə kimi qeyd edilmişdir.

Almaniya Şərqşünası Herman Ette yazır: «Şərəf xan Bidlisinin «Şərəfnamə» və yaxud «Kürdüstan tarixi» əsəri kürdlərin tarixini öyrənmək nöqtəyindən çox qiymətlidir» (50, 291). A.Bukşpan qeyd edir ki, «Şərəfnamə» kürd tarixini öyrənmək üçün yeganə bir sənəddir (11, 57).

Fric öz əsərində «Şərəfnamə»nin kürd tarixşünaslığındakı əhəmiyyətindən bəhs edərək göstərir ki, «kürd bəyliklərinin həyat xüsusiyyətlərini təkcə müxtəlif millətlərin tarixlərindən öyrənmək kifayət deyildir, əsil məsələ kürdlərin özləri tərəfindən yazılan tarixə əhəmiyyət verməkdən ibarətdir ki, bu nöqtəyindən nəzərdən «Şərəfnamə» çox mühüm bir kitabdır (97, 82).

Beləliklə, bir daha məlum olur ki, «Şərəfnamə»dən istifadə edən Avropa şərqşünasları və alimləri XVI əsrin bu tarixi sənədini çox müsbət

qiymətləndirərək, onun kürd tarixi üçün rolundan lazımı qədər danışmışlar. Bununla əlaqədar olaraq M.Cəmil yazır: «Avropa alimlərinin etirafına görə «Şərəfnamə» çox qiymətli bir əsərdir. Lakin tarixin tədqiqi ilə məşğul olanların etinasızlığı nəticəsində son vaxtlara qədər bu əsər çox az dillərə tərcümə edilmişdir» (121).

Şərəf xan Bidlisinin «Şərəfnamə» əsəri təkcə Qərb müəlliflərinin deyil, həm də Şərq müəlliflərinin nəzər-diqqətini özünə cəlb etmişdir. Məsələn, Məhəmmədəli Avni tərəfindən tərtib edilmiş və Seyyid Fərəculla Zəki əl-Kürdi vasitəsilə nəşr olunan «Şərəfnamə»nin Qahirə çapında deyilir: «Məqsəd kürd tayfalarının tarixini oxuculara çatdırmaq və onları Asiyanın bu mühüm şəxsiyyətinin (Bidlisinin – Ş.M.) tarixi ilə tanış etməkdən ibarət idi... Odur ki, «Şərəfnamə»nin ikinci cildinin nəşrindən hələlik sərf-nəzər olunur» (76,117). Ümumiyyətlə, «Şərəfnamə»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə edən müasir burjua kürd tarixçiləri onun tarixşünaslıqdakı rolunu və əhəmiyyətini xüsusi ifadələrlə qeyd edirlər. Onlar «Şərəfnamə»yə müsbət qiymət verməklə bərabər, onun müəllifini ən məşhur şərqşünaslar sırasında qeyd edirlər (117, 120).

Şakir Xəsbak öz əsərində «Şərəfnamə»nin tarixşünaslıq elmində tutduğu mövqeyini qeyd edərək, onu kürdlər haqqında ətraflı bəhs edən ilk mənbə adlandırmışdır (80, 6).

Müasir İran tarixçisi R.Yasəmi öz əsərində «Şərəfnamə» müəllifini kürd alimləri sırasında qeyd edir (69, 135).

«Şərəfnamə»dən tarixi bir mənbə kimi istifadə edən sovet alimləri onun kürd tarixşünaslığındakı əhəmiyyətini və rolunu qeyd edirlər. Ə.Ş.Şamilov «Şərəfnamə» haqqında bəhs edərək yazır: «Şərəfəddin tərəfindən yazılmış «Şərəfnamə» XVI əsrin yeganə mənbəyidir» (31, 3). İ.P.Petruşevski «Şərəfnamə»nin müəllifini XVI əsrin yeganə tarixçisi adlandırmışdır (25, 305). A.Ə.Rəhmani öz əsərində «Şərəfnamə»nin XVI əsr Azərbaycan tarixi üçün gözəl bir mənbə olduğunu qeyd edir (28, 56). Ə.O.Əfəndiyev göstərir ki, «Şərəfnamə» bir çox qabaqkı mənbələri özündə əks etdirmişdir... Bu əsərdə XVI əsr Azərbaycan tarixinə aid maraqlı və hərtərəfli məlumat vardır» (33, 19).

M.B.Rudenko Şərəf xan haqqında qısa məlumat verdikdən sonra yazır ki, o, 1596-cı ildə özünün məşhur və tarixi əsəri olan «Şərəfnamə»ni yazmışdır (29, 115).

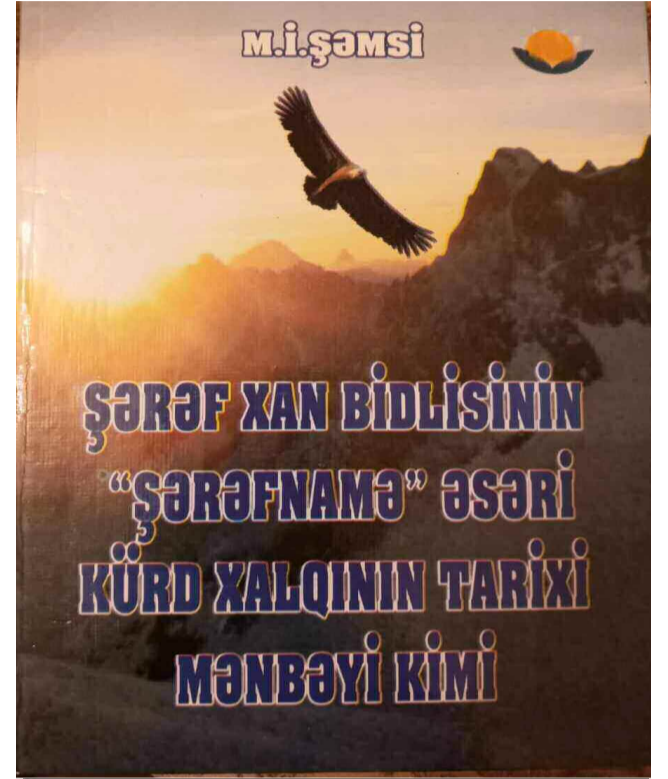
N.A.Xalfin göstərir ki, «Şərəfnamə» orta əsr kürd xalqının tarixi və mədəniyyəti üçün yeganə mənbədir (30). Amerika müəllifi Dana Adams Şmidt özünün «Cəsur adamlar arasında səyahət» adlı əsərində Şərəf xan Bidlisini XVI əsrin görkəmli kürd tarixçisi kimi qeyd edərək «Şərəfnamə» əsərinin əhəmiyyətindən bəhs etmişdir (134).

1956-cı ildə SSRİ EA tərəfindən nəşr olunan «Şərqi edəbi abidələr xəritəsi» adlı kitabında deyilir ki, XVI əsrin axırında Şərəf xan Bidlisi tərəfindən yazılmış «Şərəfnamə» orta əsrlərin kürd tarixi üçün yeganə bir mənbədir (27, 18).

Bu qiymətli əsərin fars və türk dillərində olan əlyazmaları dünyanın bir sıra mərkəzi kitabxanalarında mövcuddur. Həmin əsərin bir neçə nüsxəsi Britaniya Muzeyində saxlanılır. Onun 1945-ci ildə Həsən bəy Yezdi, 1669-cu ildə Həsən ibn-Hacı Məhəmməd Şirvan, 1816-cı ildə Əbdül Cavad Məhəmməd Tahir tərəfindən üzü köçürülmüş nüsxələrini göstərmək olar (133, 210).

S.Şedrin adına Leninqrad Kütləvi Dövlət Kitabxanasının fars dilində olan əlyazmaları şöbəsində M.Xanikovun kataloqunda «Şərəfnamə»nin əlyazması vardır. Həmin nüsxə 1836-cı ildə Məhəmməd Rza Səbrəli oğlu tərəfindən yazılmışdır.

«Şərəfnamə»nin əlyazmalarından bir nüsxəsi Vyanada. V.Velyaminov-Zernovun sözü ilə

desək, cənab D-r Bardda olmuşdur» (76, 22).

«Şərəfnamə»nin bir nüsxəsi də Paris Milli kitabxanasının fars dilində olan əlyazmalar fondunda saxlanılır (131, 304-05).

Alman şərqşünası Herman Ettenin yazdığına görə Şərəf xan Bidlisinin öz xətti ilə yazdığı «Şərəfnamə» əsəri İngiltərənin məşhur Bodleyan kitabxanasında saxlanılır (122, 291).

Qeyd etmək lazımdır ki, «Şərəfnamə» əsərinin əhəmiyyətini nəzərə alaraq, hələ fars dilində üzü köçürülməzdən əvvəl bu əsər ilk dəfə 1669-cu ildə Məhəmməd bəy ibn-Əhməd bəy Mirzə tərəfindən türk dilinə tərcümə edilmişdi. Onun həmin nüsxəsi də Britaniyadadır (133).

«Şərəfnamə»nin əlyazmalarından biri də 1858-ci ildə Mirzə Mahmud tərəfindən kürd dilinə tərcümə edilmişdir (29, 115). Daha sonralar isə onun əlyazmaları fransız, alman və ərəb dillərinə də tərcümə olunmuşdur.

«Şərəfnamə»nin Azərbaycan dilində olan tərcüməsi Azərbaycan SSR EATarix İnstitutunun elmi arxivində əlyazması şəklində saxlanılır. 1967-ci ildə onun rus dilində tərcüməsi (tərcüməni E.İ.Vasilyeva etmişdir) çapdan çıxmışdır (52, 145).

Yaxın və Orta Şərq xalqlarının tarixini özündə əks etdirən bu qiymətli əsər 1964-cü ildə İran müəllifi Məhəmməd Abbas tərəfindən yenidən tərtib edilərək geniş müqəddimə ilə çap edilmişdir (52, 145).

Bu göstərilən faktlar «Şərəfnamə» əsərinin tarixşünaslıqdakı rolunu və tutduğu elmi mövqeyini isbat etməkdən başqa, həm də müəllifi – Şərəf xan Bidlisinin tarixi bir şəxsiyyətə çevrildiyini aydın surətdə göstərir. Bir çox müasir müəlliflər kürd xalqının tarixi simalarından danışarkən Şərəf xan Bidlisinin XVI əsrin məşhur kürd tarixçisi olduğunu qeyd edirlər (32, 26).

Beləliklə, bir daha aydın olur ki, «Şərəfnamə» əsəri kürd və Kürdüstan tarixini özündə əks etdirən və elmi əhəmiyyət kəsb edən ayrıca bir tarix kitabıdır. Məhz buna görə də «Şərəfnamə» XVI əsrin axırına qədər kürd və Kürdüstan tarixi haqqında, eləcə də Azərbaycan, İran, Türkiyə və digər qonşu ölkələr haqqında məlumat verən başqa mənbələrdən daha qiymətli və faydalı bir əsərdir. Bütün bu cəhətləri nəzərə alaraq, onu XVI əsrin yeganə kürd tarixi və dövrün ən yaxşı mənbələrindən biri kimi qiymətləndirmək olar. «Şərəfnamə»nin rolu və əhəmiyyətindən danışarkən onun qonşu xalqların tarixi haqqındakı məlumatı da tədqiqatçıların nəzər-diqqətini cəlb etmişdir.

Ardı var

QUBADLI, 06 AVQUST 1992-Cİ İL ...

Bu tarix Qubadlıların yaddaşında ən faciəvi, qara günlərdən biri hesab olunur. Təkcə bir döyüşdə, 1992-ci il avqust ayının 6-da, Laçın rayonunun "Qızartı" və "Susuzdağ" yüksəklikləri uğrunda gedən

keçib getmişdi. İkincisi də düşmənin mövqeyi dəqiq məlum idi. Kökündən yanlış olan bu qənaət dəstəni düz ölümün üstünə aparırdı. Bulaqdan su içib açıq talaya çıxan döyüşçülər, qəfil

tapşırıq vermişdi. Onda Aqil Gəncədən təzəcə gəlmişdi. Yorğun olmasına baxmayaraq, əməliyyatda iştirak edəcəyini bildirmişdi. Laçın rayonunun "Susuz dağ" yüksəkliyində kəşfiyyat aparmalı, zəif və güclü nöqtələri müəyyən etməli idilər. İki gün əvvəl həmin yerə 24 nəfərlik dəstədən altı nəfər ağır yaralanmış, əməliyyat uğursuzluqla nəticələnmişdi. Bunları da onlara xatırladan Polkovnik Namazov onlara son dərəcə ehtiyatlı olmağı dənə-dənə tapşırırdı. Elə həmin gün Aqilgil Laçın rayonu istiqamətində hərəkətə başladılar. Bu, onların "Susuz dağ" yüksəkliyinə üçüncü səfərləri idi. Səfərlərin birində mühasirəyə düşən dəstə bir neçə saatlıq gərgin mübarizədən sonra çətinliklə olsa da dairədən çıxıb çıxmışdır. Bu gedişdə yaxşı bir şey varda, o da az-çox getdikləri yerə bələd olmaları idi.

6 avqust 1992-ci il tarixdə səhər saat 4-də Laçın rayonunun Yuxarı Fərəcan kəndindən "Susuz dağ" doğru yola düşdülər. Bələdçilər və rabitəçi də hesaba alınsa, cəmi çəkkiz nəfər idilər. İki gün əvvəlki hücumdan sonra ermənilər əlavə ehtiyat tədbirləri görmüş, bütün keçidləri minalamışdılar. Sağdan və soldan yüksəkliyə nəzarət edən düşmən oraya xeyli qüvvə toplamışdı. Mina axtaranın köməyi ilə hərəkət edən dəstə mümkün qədər zirvəyə yaxın yerdə mövqe tutmağa çalışırdı. Axşama yaxın qəfil başlayan atışma onları bir az da ehtiyatlı olmağa vadar elədi. Məcburiyyət qarşısında açıq döyüşə girən kəşfiyyatçılar yenə də çıxılmaz vəziyyətə düşmüşdülər.

Bələdçilərin və rabitəçinin qorxaqlıq eləyib aradan çıxması onları məhv olmaq təhlükəsiylə üz-üzə qoymuşdu. Minaaxtaranın bu arada sıradan çıxması isə artıq taleyin üzü dönlüküyündən xəbər verirdi. Qaranlığın düşməsi, atışmanın nisbətən səngiməsi yaxşılığa doğru heç nəyi dəyişmədi. Hər an minaya toxunmaq qorxusu vardı. Cəsur kəşfiyyatçılar hər şeyi taleyin öhdəsinə buraxıb aşağı düşməyə başladılar. Qəfil partlayan mina onların bütün ümidlərini alt-üst elədi. Aqil düz minanın üstünə çıxmışdı. Çoxlu qan itirdiyindən onun həyatını xilas etmək mümkün olmamışdır. Xalqımızın daha bir qəhrəman oğlu şəhid olmuşdur. Aqili Qubadlı rayon mərkəzindəki "Şəhidlər Xiyabanı"nda dəfn elədilər.

Rayon mərkəzində oxuduğu məktəbə, geniş bir küçəyə onun adı verilmişdi. Məktəbin həyətində büstü qoyulmuşdu.

Həmin qanlı gündə şəhid olan 4 nəfərə, Aslan Atakişiyevə, Ələkbər Əliyevə, Aqil Məmmədova və Bəylər Ağayeva ölümündən sonra Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adı verilmişdi.

Allahdan bütün şəhidlərimizə rəhmət diləyirik, ruqları şad olsun!

MƏTNİ HAZIRLADI:

Vüqar Həsənov Teymur Müskanlı

Vüqar Həsənov Teymur Müskanlı

QUBADLI RAYONUNUN 6 AVQUST 1992 - Cİ İL TARİXİNDƏ, BİR GÜNDƏ ÖLMƏZLİK ZİRVƏSİNƏ YÜKSƏLMİŞ 12 NƏFƏR ŞƏHİD.

qanlı döyüşdə bir gündə 12 nəfər şəhid oldu. Həmin şəhidlərin 8-i bir kənddən, Qubadlının Qarağacılı kəndindəndir. Bu döyüşlərdə şəhid olanların 4 nəfəri Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Laçın rayonunun "Qızartı" və "Susuzdağ" yüksəkliklərini əldə etmək, möhkəmlənmiş müdafiə səddi yaratmaq üçün hücum nəzərdə tutulmuşdu. Hücum 06 avqust 1992-ci il tarixə təyin edilmişdi. Gecədən işə başlayan kəşfiyyat dəstəsi lazımı məlumatlar əldə edib, qərargaha göndərirdi. 18 nəfərlik əsgər və zabitlərdən ibarət döyüşçü dəstəsi Laçının Yuxarı Fərəcan kəndindən keçib, meşəylə Su arası kəndinə doğru irəliləyirdi. Dəstəyə batalyon komandiri Dağbəyi Məhyəddinov rəhbərlik edirdi.

Hücumu gedən dəstə üzvlərinin hamısı cəsur döyüşçülər idi.

Aslan Atakişiyev, Ələkbər Əliyev, Bəylər Ağayev kimi cəsur döyüşçü və zabitlər də həmin tərkibdə idi. Sol tərəfdən "Qızartı dağı"na doğru hərəkət edən kəşfiyyat qrupunu izləyən 18 nəfərlik dəstə maneəsiz olaraq irəliləyirdi. "Qızartı dağı"na az qalmış qəfil səs eşidilir. Dərhal döyüş hazırlığı vəziyyəti alan dəstə az sonra arxayınlaqla hərəkətini davam etdirir. Buna əsas da vardı. Əvvəla, bizim kəşfiyyat dəstəsi həmin yerdən

Avtomat və pulemyotlardan güclü atəşə tutulurlar.

Cavab atəşinə macal tapanlar qarşıda heç nəyi görə bilmədikləri üçün hara gəldi, atırdılar. Yaylın atəş ara vermədən davam edirdi. Artıq sıralar seyrəlmişdi. Sağ qalanlar müqavimət göstərir, imkan tapdıqca yaralıları daldaya çəkirdilər. Bir saatdan çox davam edən qeyri-bərabər döyüş on bir nəfərin qəhrəmancasına həlak olmasıyla nəticələndi.

Qanlı döyüş Laçın rayonunun Su arası kəndi yaxınlığında baş vermişdi.

O gün Qubadlının Qarağacılı kəndində səkkiz məzar qazıldı. Bəylər və Şirin Ağayev qardaşları, Qabil Quliyev, Vidadi İsmayılov, Savalan Eminov, İlham Əliyev, Şirin Şirinov, bir də Babək Cəfərov əbədi olaraq torpağa tapşırıldı. Aslan İsmayılovu Qarakışilər kəndində, doğma kəndində dəfn elədilər. Bakıda şəhidlər xiyabanında saysız məzarlara ikisi də əlavə olundu; Aslan Atakişiyev və Ələkbər Əliyevin gül-çiçəyə tutulmuş məzarları...

Həmin gün Qubadlıya daha bir acı xəbər gəlmişdi, həmin qara xəbər Aqil Səməd oğlu Məmmədovun şəhid xəbəri idi.

Belə ki, 1992-ci il avqust ayının 4-də Briqada komandiri Nüsrət Namazov Aqil gili çağıraraq, xüsusi

Nêçîrvan Barzanî Cejna Çilê Havînê pîroz kir

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî, Cejna Çilê Havînê ya Kurdên Êzidî pîroz kir.

Nêçîrvan Barzanî hêvî kir ku Kurdên Êzidî cejneke xweş û aram derbas bikin û got:

"Ez cejna Çilê Havînê ya xwişk û birayên me yên Êzidî li birêz mîr û civata rûhanî û hemû Êzidiyên li Kurdistanê, li Îraqê û li hemû cihanê bin bi germî pîroz dikim. Ez hêvîdar im cejneke aram û tena derbas bikin."

"Çi ji me bê em dê bikin"

Serokê Herêma Kurdistanê careke din piştgiriya xwe ya ji bo Kurdên Êzidî bi bîr anî û li pey çû:

"Em bi vê helkeftê careke din hemû welatiyên xwe yên Êzidî piştrast dikin ku wekî her dem em dê alîkar, parêzvan û piştevanên maf û daxwazên wan bin û çî ji me bê em dê di her wafî de xizmeta wan bikin. Cejn li hemûyan pîroz be, her sal bi xêr û xweşî." Cejna Çilê Havînê cejneke sereke ya Kurdên Êzidî ye.

Kurdên Êzidî her sal 2yê Tebaxê vê cejnê bi çalakîyên cuda pîroz dikin. Gelek Êzidiyên ku li derveyî welêt dijîn jî ji bo pîrozkirina vê cejnê berê xwe didin Başûrê Kurdistanê.

Sefîn Dizeyî: Rê li vegera Şingaliyan re ji bo deverên wan tê girtin

Berpîrsê Fermangeha Peywendiyên Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê eşkere dike, hêzên

neyasayî rêyê li Şingaliyan digirin ku vegerin deverên xwe û çî xizmetkariyan jî pêşkêş nakin.

Li nav merasimên nasandina kitêbeke wêneyî ya hunermend Rustem Axele di bîranîna 10 saliya komkujiya Êzidiyan de, ku kovara Kurdistan Chronicle piştevaniya çapkirina wê kiriye, Berpîrsê Fermangeha Peywendiyên Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê Sefîn Dizeyî got, "Em rojê nexweş a gelê xwe bibîr tînin, ku komkujiya Êzidiyan bû, ew roja ku min ew nûçe bihîst ku DAIŞê êrîş kir ser Êzidiyan û xwest wan binbir bike, me bizav kir ku bergiriyê ji xwe bikin û Kurdistanê biparêzin, di demekê de ku me peywendî bi aloziyan ve nebû."

Sefîn Dizeyî herwesa spasiya piştevaniya Hevpeymaniya Navdewletî di şerê li dijî DAIŞê de kir û got, "Çîroka xembar a Êzidiyan bidawî nehatiye, ew li kempên û li derve dijîn. Ev gelek sal in ku em rûbirûyî nemanê dibin. Di demekê de ku em şanaziye bi pêkvejiyanê dikin. Xelkekî xwest vê pêkvejiyanê li Kurdistanê nehêle."

Berpîrsê Fermangeha Peywendiyên Derve ya Hikûmeta Herêma Kurdistanê amaje da wê yekê jî ku, xelk ji destê DAIŞê revî û Kurdistan ji xwe re kir penageh.

Sefîn Dizeyî di pareke din a gotinên xwe de got, "Me pêdivîti bi alîkariya berdewam a civaka navdewletî heye, ji bo ku ew xelk bi silametî vegere deverên xwe."

Navbirî herwesa got, "Ew hêzên ku bi awayekî neyasayî li Şingalê ne di rêya vegeriya xelkî ji bo ser malên xwe de rêgir in û çî xizmetkarî jî nînin." Herwesa got, "Divê lihevkerina Şingalê bê bichanîn, ew komên neyasayî yên ku li Şingalê ne deverê ji bo Şingaliyan bihêlin ku niha dagir kiriye."

(Əvvəli ötən sayımızda)

Wana zû-zû xwe amade kirin, barên xwe hildan û derketin derva, hewşa malê. Zarok safk (hemû) li wir top bûn. Zûtirekê ewana rê ketin. Daristan dûr bû. Ewana li dora rê gellek darên mezin û hêşin dît. Li wir çiyayên bilind, çiyayên nimz û topikên gulover hebûn. Ewana sertara çiyayê İşıqlarê jî dît. Ewana şabûn û jorê mêze kirin. Jorê esmanê hêşin û ewrên sipî hebûn. Şahîn got:

–Jorê bedew e. Jêrê jî bedew e!

Zarokan li jêrê nêhêrîn. Dû ra ewana ser kevirê pen rûniştin û êpêçekî li wir mêze kirin. Wana jêrê zinarên mezin, şewlên kur û newalên dirêj dît. Wê demê ji newalê dengê sitrana kewan hat. Şahîn got:

–We dengê sitrana kewan bihîst?

Zarokan bi şabûn got.

–Erê, me bihîst! Dengê kewan çawa xweş e!

Zûtirekê ewana pireke biçûk dît, ser pirê ra derbaz bûn. Dû ra ewana berbi daristanê çûn.

Qeyd: Kürd dilinde -ra söz önüsü bir neçə mənə daşıyır.

1. Şikir ji Xwedê ra (Allaha şükür).

2. Ewana ser pirê ra derbaz bûn (Onlar körpünün üstündən keçdiler).

3. Min ji wî ra got (Mən ona dedim).

4. Ew ber min ra çû (O, mənim qabağımdan keçdi).

5. Ewana fêza rê ra çûn (Onlar yolun yuxarısı ilə getdiler).

Ferheng 12

1. rê ketin-yola düşmək

2. mêze kirin- baxmaq

3. safk (= hemû = gişk) – hamı,hamısı

4. top bûyîn-toplaşmaq

5. êpêçekî- xeyli

6. zinar(m,-ê)-qaya

7. berbi –təraf

8. stendin – almaq

9. berbang(f,-a)- sübh

10. topik(f,-ê)- təpə

11. gulover- yumru

12. hebûn-mövcud olmaq, var olmaq

13. bi şabûn- sevinclə

14. şewq dayîn- şəfəq saçmaq

15. bihîstin- eşitmək

16. kew(f,-a)- kəklik

17. newal (f,-a)- dərə

18. pire (f,-ya)- körpü

19. esman(m,-ê)(ob.h.ezmîn)- səma

20. şewl (f,-a)- yarğan

21. vê derê- burada, bu yerdə

22. wê derê- orada ,o yerdə

23. her derê- hər yerdə

24. li jêrê- aşağıda

25. li jorê- yuxarıda

26. pêşda- irəlidedə

27. paşda- geriyə

28. dûr va- uzaqdan

29. binda- altında

30. binra- altından

31. cî-cîna- bəzi yerlərdə

32. dor(m,-a)- kənarında

33. hindik- az

Çalışmalar

34. beş(f-a) – hissə

35. pen- yastı

36. kîngê- nə vaxt

37. duh na pêr- irəli gün

38. betir pêr- üç gün əvvəl

39. pêrar- inişil

40. betir pêrar- üç il əvvəl

41. berê - əvvəl,əvvəllər

42. zûda-çoxdan

43. zûtirekê -tezliklə

44. berî êvarê- axşamçağı

45. biryar kirin-qərara gəlmək

46. têderxistinok(f,-a) – tap-maca

47. sinc(f-a) - iyde

48. ar(m,-ê)- un

49. eyar(m,-ê)- dəri

1. Sözbirləşmələrini cəm halına salın.

1. Berbi çiyê - berbi çiyar

2. Fêza şewlê - -----

3. Berbi newalê - -----

4. Ser topik - -----

5. Ji gund - -----

2. Verilən qeyri-müəyyən isim-ləri cəm formada yazın və Azərbaycan dilinə

tərcümə edin.

1. Çiyakî bilind – çiyane bilind-Hündür bir dağ- (bəzi) hündür dağlar

2. Dengəkî xweş-... -----

2. Yuxarıda səma mavi idi.-----

3. Mən uşaqların səsini eşitdim.

4. Onlar yuxarıda bulud gördülər.-----

5. Buludlar ağ idilər.-----

6. Aşağıda biz kəklik gördük.----

7. Kəkliklər çox gözəl idilər.-----

8. Kəkliklərin səsi çox xoş idi. --

8. Suallara mətnə əsasən cavab verin

1. Naha kîjan demsal e? 2. Roj çawa nin? 3. Zarok kuda çûn? 4. Ewana li dora rê

çi dîtin? 5. Daristan dûr bû, yanê nêzîk? 6. Ewana jorê çi dîtin? 7. Lê jêrê çi dîtin?

8. Dengê çi hat? 9. Dengê kewan çawa bû?

Təkrar üçün çalışmalar

1. Nümunəyə uyğun tərcümə edin.

1. Mən kitabı gördüm. Mən kitabları gördüm. Mən bir kitab gördüm.

Min pirtük dit. Min pirtük dît. Min pirtükek dit

2. Mən topu götürdüm. Mən

Gavek berbi Zimanê Kurdî KURD dilinə doğru bir addım

3. Zinarekî mezin- ... -----

4. Newaleke kur-... -----

5. Meheke germ- ... -----

3. Aşağıda verilən cümlələrin bütün cümlə üzvlərinə suallar verin:

1. Zûtirike ewana rê ketin.

2. Paşê zarok ser kevirê pen rûniştin.

3. Wê demê ji newalê dengê sitrana kewan hat.

Minak: 1. Zûtirekê ewana rê ketin?

a) Kî rê ket?

b) Ewana çi kirin?

c) Kîngê ewana rê ketin?

4. Mətni bir daha oxuyun bi ken, naha, havîn, çüyîn, rabûn, zarok, fez, bintar, mezin, dur, bilind, nimz sözlərinə mətndən antonimlər seçin:

Minak: Bi ken – bi girî

5. Verilmiş cümlələri Azərbaycan dilinə tərcümə edin.

1. Me dora malê dar çikandin. -

2. Dûr va me topikên gulover dît. -----

3. Zarok berbi çəm çûn.-----

4. Jêrê me dengê kewan bihîst.

5. Paşê em paşda vegeirîn. ----

6. Wana wê derê ewrê reş nedîtin. -----

7. Vê derê çend xaniyên biçûk hebûn. -----

6. Nöqtələrin yerinə fêz, li jorê, dor(2), ser, nîv ro, dûr va, nava sözlərini yazın.

1. Fêza gündê me daristan e. 2. Məvanên me li j... rûnişti bûn. 3. Çend mêrên

gündê me d... çəm, s... kevirêkî pen rûnişti bûn. 4. N... em derketin firavîn ê. 5. Bajar gellekî d... bû. 6. Bajarê Bakûyê d... behra Xezerê ye. 7. D... me çiyakî bilind dît.

8. Welatê me di n... çiyar da ye.

7. Kürd dilinə tərcümə edin.

1. Kənd yaxın idi.-----

topları götürdüm. Mən bir top götürdüm.-----

3. Sən alma yedin. Sən almaları yedin. Sən bir alma yedin.-----

4. O məktub göndərdi . O məktublar göndərdi. O bir məktub göndərdi.-----

5. Bir alma - qırmızı bir alma –qırmızı almalar

2. Obyekt halda olan ifadələrə fikir verin və onları cümlədə işlədin.

1. Ezmanê şîn - ji ezmîn

4. Newala kûr- ji newalê

2. Topikê gulover- berbi topik

5. Aşê kevn- ji êş

3. Hewşa mezin - ji hewşê

6. Bajarê mezin – ji bajêr

3. İsimləri tərcümə edib artikl effektinə fikir verin.

1. Qaya- bir qaya- Zinar- zinarek

2. Təpə- bir təpə -----

3. Həyət- bir həyət -----

4. Top- bir top-----

5. Səs- bir səs -----

6. Kəklik- bir kəklik -----

4. Mötərizələri açın və feilləri keçmiş sadə zamanda yazın.

1.Min pirtükek (stendin). 2.Ew pirtüka pırr balkêş (bûyîn). 3. Birayê min jî hez ji

pirtükê (kirin). 4. Birayê min (çüyîn) çend pirtükên din jî (stendin). 5.Me ewana

(xwandin).6. Ewan pirtükana zor balkêş (bûyîn).

Bi kurdî biaxifin

Dialogları tamamlayıb oxşar dialoglar qurun.

1-ci variant

A: Sala par tu çuyî günd?- B: Erê,ez çûm.

A: Fêza gündê we çi hebû?- B: -

A: Bintara gündê we çi hebû?- B: --

A:

Li nav gündê we çi hebû?- B: -----

A: Vî

alîyê gündê we kew hebûn, yanê wî

alîyê gündê we?- B:-----

2-ci variant

A: Duh te çi xwend?- B: Duh min rojname xwend.

A: Duh we çi xwar?- B: -----

A: Duh te çi stend?- B: -----

A: Duh birayê te çi...?- B: -----

Têderxistinok (Tapmaca)

Ew çi ye? - Binî dar, hundur ar, ser eyar (sinc).

(O nədir ki, dibi ağacdır, içi undur, üstü dəridir (iydê).

Qrammatika: 1. Feilin quruluşca növləri

2. Tərzi hərəkət zərfləri

1. Feilin quruluşca növləri. Feil quruluşca sadə, düzəltmə və mürəkkəb olur.

1. Sadə feillər bir kökdən ibarət olurlar. Məs: şuştin, xwarin, kolan, ketin, kirin, petin, dîtin, xistin.

2. Düzəltmə feillər əsasən aşağıdakı ön şəkilçiləri kirin, dayîn(dan), ketin, xistin və s. feillərə əlavə etməklə düzəlir.

Hil: hildan (götürmək), hilkirin (qoparmaq);

Ve: vekirin (açmaq), vegirtin (qurmaq, hörmək), veşartin (gizlətmək);

Vê: vêxistin (yandırmaq), vêketin (yanmaq);

Ra: rakirin(qaldırmaq), rabûn (qalxmaq), raxistin (sərmək);

Da: daxistin (endirmək), daketin (enmək);

Ber: berdan (buraxmaq), bergirtin (köçürtmək), berketin (darıxmaq); Der: derketin (çıxmaq), derxistin(çixartmaq), derdayîn (uduzmaq); Jê: jêkirin (kəsmək), jêhatin (bacarmaq), jêbirin (udmaq);

3. Mürəkkəb feillər adətən isim və ya sifətlərə dayîn (dan), xistin, girtin, dîtin, kirin, ketin, mayîn(man), bûyîn kimi feillərini əlavə etməklə düzəlir.

Məs: bersiv dayîn (cavab vermək), dest xistin (əldə emək), rê

kirin (yola salmaq), dûr xistin (uzaqlaşdırmaq), cî girtin (yer tutmaq), av dayîn (sulamaq) ava kirin (tikmək, qurmaq, abadlaşdırmaq), beşter bûyîn (iştirak etmək), top bûyîn (toplaşmaq), top kirin (toplamaq), biryar kirin (qərara almaq), sar kirin (soyutmaq), sar bûyîn (soyumaq) ji bîr kirin (unutmaq), cîwar kirin (yerləşdirmək), cîwar bûyîn (yerləş-mək), der ketin(çıxmaq), ser ketin (qalib gəlmək, üstün gəlmək), tê derxistin (tapmaq, anlamaq), av dan (suvarmaq), roda berdan (axıtmaq), roda çüyîn (axmaq) və s.

Düzəltmə və mürəkkəb feillərin həm təsdiq, həm də inkarda zamanlara görə dəyişməsi həmin feilin tərkibində olan əsas feilin (kirin, xistin və s.) dəyişməsi kimi olur.

Məs: ``ser ketin`` mürəkkəb feili həm təsdiq, həm də inkar da ``ketin`` feili kimi təsri olunur:

tək cəm (təsdiq)

Ez ser ketim (Mən qalib gəldim)

Em ser ketin (Biz qalib gəldik)

Tu ser ketî (Sən qalib gəldin)

Hûn ser ketin (Siz qalib gəldiniz)

Ew (ewa) ser ket (O qalib gəldi)

Ewana ser ketin (Onlar qalib gəldilər)

tək cəm (inkar)

Ez ser neketim Em ser neketin

Tu ser neketî Hûn ser neketin

Ew (ewa) ser neket Ewana ser neketin

Məs: ``ava kirin`` (qurmaq, inşa etmək) feili ``kirin`` feili kimi təsri edilir.

Min ava kir – min ava nekir

Me ava kir- me ava nekir Te ava kir – te ava nekir

We ava kir-We ava nekir Ewî(ewê) ava kir-

Ewî(ewê) ava nekir Wana ava kir-Wana ava nekir

Ardı var

Almanya'dan, Kürdistan Bölgesi Hükümetine övgü

Kürdistan Bölgesi İçişleri Bakanı Reber Ahmed, Baden-Württemberg Bölge Parla-

mentosunu Başkanı Muhterem Araz ile gerçekleştirdiği görüşmede, Almanya'ya, IŞİD'le mücadelede Kürdistan Bölgesi'ne yaptığı insani ve askeri yardımlardan dolayı teşekkür etti.

İçişleri Bakanı Reber Ahmed, Almanya ziyareti çerçevesinde bugün (5 Ağustos 2024 Pazartesi) Baden-Württemberg Bölge Parlamentosu Başkanı Muhterem Araz ile bir araya geldi.

Açıklamaya göre Alman Hükümetine ve halkına, DAİŞ'le mücadelede Kürdistan Bölgesi'ne yaptıkları insani ve askeri yardımlardan dolayı teşekkür eden Bakan Ahmed, Baden-Württemberg Bölgesi'ne mültecilere sürekli destek verdiği ve çok sayıda Ezidi kadın ve çocuğu Kürdistan'dan Almanya'ya getirdiği için şükranlarını ilettiler.

Baden-Württemberg Bölge Parlamentosu Başkanı da Kürdistan Bölgesi Hükümetine, çok sayıda mülteciye yardım sağladığı ve barındığı ayrıca Kürdistan Bölgesi'nde etnik ve dini bir arada yaşama değerlerinin pekiştirilmesini savunduğu için övgüde bulunduğu aktarıldı.

Açıklamada, iki bölge arasındaki ikili ilişkilerin güvenlik ve kültür açısından güçlendirilmesi, insani yardımların sürdürülmesinin önemi ve yasadışı göçün önlenmesine yönelik ortak çabaların da görüşmede masaya yatırılan konular olduğu belirtildi.

Erbil Valisi çevreyi korumak için önemli kararlar aldı

Erbil Valisi Omid Xoşnav, şehirdeki hava kirliliğini azaltmak amacıyla Doğal Kay-

naklar Bakanlığı'ndan ham petrolün kaçak rafinerilere gönderilmemesini talep ederek, "138 kaçak rafineri kapatılacak." dedi.

Vali Xoşnav düzenlediği basın toplantısında "Doğal Kaynaklar Bakanlığı rafinerilere ham petrol vermemelidir. Bugünden itibaren Erbil ilinde hiçbir sözleşme geçerli olmayacak." ifadesinde bulundu.

Xoşnav, kaçak olan 138 rafinerinin kapatılacağını, yasal olanların ise çevre şartlarına ve tedbirlere uyması gerektiğini kaydetti. Mahalle jeneratörleriyle ilgili olarak ise jeneratörlerin kalitesiz gaz kullanması gerektiğini, daha önce ihlal edenlere ceza kesildiğini ancak bugünden itibaren cezaların daha ağır olacağını belirten Xoşnav, çevreyi kirleten her türlü araca el konulacağını vurguladı.

Erbil Valisi, tüm kararlar için yüksek bir komite oluşturulacağını bildirdi.

Mesrur Barzani Avusturya'nın Irak Büyükelçisini kabul etti

Başkan Mesrur Barzani (Bugün) Avusturya'nın Irak Büyükelçisi Andrea Nassi'yi ofisinde kabul etti.

Görüşmede, Avusturya'nın Irak Büyükelçisi, Kürdistan Bölgesi ile ülkesi arasındaki ilişkilerin özellikle akademik alanda geliştirilmesi, her iki tarafın üniversiteleri arasındaki işbirliği, ekonomi ve ticaret konularında brifing verdi.

Başkan Barzani ise Avusturya halkına ve hükümetine Kürt halkının davasına gösterdikleri destek ve sempatiden dolayı teşekkür etti ve Kürdistan Bölgesi arasındaki ilişkilerin ve dostluğun daha da geliştirilmesi çağrısında bulundu.

Görüşmede ayrıca Kürdistan Bölgesi'ndeki siyasi durum, Kürdistan parlamento seçimleri, Kürdistan Bölgesel ile Irak Federal Hükümeti arasındaki ilişkiler ve sorunların çözümü ele alındı.

Dünyada ve bölgede devam eden

terör tehdidinin yanı sıra Şengal'daki durum ve Şengal anlaşmasının uygulanamamasının nedenleri de toplantının diğer konularıydı.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü: Ezidileri savunmaya devam edeceğiz

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller, Ezidileri savunmaya devam edeceklerini söyledi.

Miller, sosyal medya platformu X hesabından yaptığı paylaşımda, "Hayatta kalanların gücünü ve direnişini takdir ediyoruz. Ezidi Soykırımının kurbanlarını saygıyla anıyoruz." ifadelerine yer verdi.

ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Miller, Ezidiler ve soykırımın tüm kurbanları için adaleti savunmaya devam edeceklerini sözünü verdi.

ABD'nin Erbil Konsolosluğundan "Ezidi Soykırımı" mesajı ABD'nin Erbil Konsolosluğu, dün (3 Ağustos 2024 Cumarte-

si) Ezidi Soykırımının 10. yıldönümü dolayısıyla mesaj yayımlamıştı.

ABD'nin etnik ve dini gruplara desteği yinelenen mesajda şu ifadelere yer verilmişti: "Yaşamını yitirenleri ve hayatta kalanları unutmayacağız. Ezidi toplumunun direnişini takdir ediyor, mağdurlar için adalet sağlanması ve failerin hesap vermesi için çabalarımızı sürdüreceğiz."

Kamusal alanda hoşgörü ve katılım ruhunu teşvik etmek adına hükümetteki ve sivil toplumdaki ortaklarımızla birlikte çalışıyoruz."

3 Ağustos 2014'te başlayan saldırılarda kadın ve çocukların da içinde olduğu binlerce Ezidi Kürt hayatını kaybederken, binlerce kişi de DAİŞ tarafından kaçırıldı.

Kaçırılan yüzlerce insan köle pazarlarında satıldı, binlercesinin akıbeti hala bilinmiyor. IŞİD saldırılarının ardından Şengal ve çevresinde onlarca toplu mezar da bulundu. Katliamda 5 binden fazla Ezidi Kürt öldürüldü, toplu mezarlara gömüldü, binlercesi de kaçırıldı. 2 bin 745 çocuk anne babasız kaldı.

325 binden fazla Ezidi Kürt evlerinden oldu. 135 bin 860 Ezidi Kürdistan Bölgesi'ne sığındı. 189 bin 337 kişi de Kürdistan Bölgesi'nden koparılan bölgelere, 100 bin kişi de farklı ülkelere göç etti.

Kürdistan Parlamentosu, 3 Ağustos tarihini Ezidi Soykırımı Günü olarak kabul etti.

ABD, Şengal Anlaşması'na dikkat çekerek çağrı yaptı

ABD, Ezidi Kürtlere yönelik katliamın 10'uncu yıldönümünde Şengal Anlaşması ve kurtulan Ezidilere yönelik yasanın maddelerinin uygulanması çağrısında bulundu.

ABD Dışişleri Bakanlığı, Ezidi Kürtlere yönelik katliamın 10'uncu yıldönümünde yayımladığı açıklamada, "Bugün IŞİD'in Ezidilere, Hristiyanlara ve Şii Müslümanlara karşı uyguladığı soykırım, insanlığa karşı suçlar ve etnik temizlik kurbanlarını anıyoruz. Kurtulanların gücünü de takdir ediyoruz. Ayrıca IŞİD suçlarının kurbanı olan Sünni Müslümanları, Kürtleri ve diğer azınlıkları da anıyoruz" ifadelerini kullandı.

ABD Dışişleri Bakanlığı açıklama- da, bu korkunç trajediyle karşı karşıya kalan topluluklara desteklerinin değişmediğini belirtti. Hâlâ 2 bin 600'den fazla Ezidi Kürt kadın ve kız çocuğunun kayıp olduğunu açıklayan ABD Dışişleri Bakanlığı, "Ezidi kurtulanlar yasasının uygulanması ve 2020 Şengal Anlaşması'nın (bölgenin) güvenliği, yeniden inşası ve yönetimi ile ilgili hükümlerinin, Şengal'i evleri olarak gören tüm topluluklarla istişarede bulunarak tam olarak uygulanması için sürekli çağrıda bulunuyoruz" dedi.

Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Matthew Miller adına yayımlanan açık-

lamada, "Bugün, bu korkunç trajedi- den on yıl sonra, Irak, tüm Irak oluşumları için barış, istikrar ve refaha doğru yeni bir yol izleme fırsatına sahip. Bunu yaparak Irak, tüm bölge için dini ve etnik çeşitliliğin bir örneği haline gelebilir" denildi.

IŞİD, 3 Ağustos 2014'te Ezidi Kürtlerin yurdu olan Şengal'e saldırarak binlerce Ezidi Kürtü katletti, binlerce genç kız, kadın ve çocuğu da kaçırdı.

IŞİD'in yenilgiye uğratılmasından üç yıl sonra, Kürdistan Bölgesi ile Irak hükümeti, Ekim 2020'de Şengal'daki durumu normalleştirmek amacıyla bir

anlaşma imzaladı.

Anlaşma, Haşdi Şabi ve PKK bağlantılı tüm güçlerin ilçeden çekilmesini, Şengal'a yeni bir kaymakamın atanmasını, ilçenin güvenliğini sağlama görevini yerel polise, ulusal güvenlik teşkilatlarına ve federal istihbarata teslim edilmesini, kentin yeniden inşasını ve kentteki mültecilerin geri dönüşünü içeriyor. Ancak anlaşma, Erbil ile Bağdat arasındaki anlaşmazlıklar ve silahlı grupların bölgeden çekilmeyi reddetmesi nedeniyle o tarihten bu yana uygulanamadı.

Viyan Dexil: Şengal halkının yüzde 70'i kamplarda yaşıyor

Irak Parlamentosunun Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) Fraksiyonu Sözcüsü Viyan Dexil,

"Bölgede silahlı güçlerin ve grupların varlığı nedeniyle Şengal halkının yüzde 70'i Kürdistan Bölgesi'ndeki kamplarda yaşıyor." dedi.

K24 haber bültenine konuk olan Viyan Dexil, Irak Hükümetinin geçmişte, mültecilerin kendi evlerine geri dörebilmeleri için Şengal Anlaşması'nı uygulama konusunda ciddi olmadığına dikkat çekerek, "Bölgede silahlı güçlerin ve grupların varlığı nedeniyle Şengal halkının yüzde 70'i Kürdistan Bölgesi'ndeki kamplarda yaşıyor." ifadesini kullandı. Federal hükümetin Şengal Anlaşması'nı uygulaması gerektiğini vurgulayan Dexil, "Bir Ezidi nesli var Şengal'i henüz görmedi. 2014 yılında 1-2 yaşında olanlar şimdi 10-11 yaşındalar. Şengal'in ne olduğunu bilmiyorlar. Federal hükümet, biz Ezidilerin acılarını dikkate almalı ve Şengal Anlaşması'nı uygulamalıdır." diye konuştu.

Ezidi milletvekili, Irak Hükümetinin henüz Ezidi ailelere tazminat ödemediğini belirterek, "Federal hükümet, 8 bin tazminat davasından sadece 20 Ezidi aileye tazminat ödedi; bu da çok düşük bir rakam ve kabul edilemez." dedi.

Şengal ve çevresindeki Ezidi kız ve erkek çocuklarına yönelik katliama karışanların adalet önüne çıkarılması gerektiğinin altını çizen Viyan Dexil, "Ezidi kız ve kadınlarının bu terör örgütünün elinden kurtarılması için de çalışmalar yoğunlaştırılmalı. Çok sayıda Batılı ülke Ezidi katliamını soykırım olarak tanıırken, Irak Hükümeti Ezidi Soykırımı konusunu ciddiye almadı." ifadelerini kullandı.

3 Ağustos 2014'te başlayan saldırılarda kadın ve çocukların da içinde olduğu binlerce Ezidi Kürt hayatını kaybederken, binlerce kişi de IŞİD tarafından kaçırıldı. Kaçırılan yüzlerce insan köle pazarlarında satıldı, binlercesinin akıbeti hala bilinmiyor.

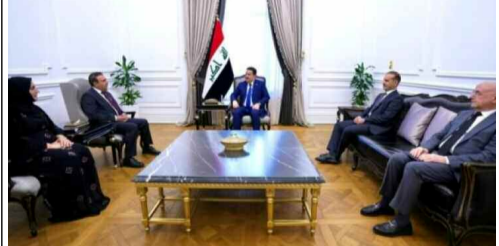
IŞİD saldırılarının ardından Şengal ve çevresinde onlarca toplu mezar da bulundu.

Katliamda 5 binden fazla Ezidi Kürt öldürüldü, toplu mezarlara gömüldü, binlercesi de kaçırıldı. 2 bin 745 çocuk anne babasız kaldı. 325 binden fazla Ezidi Kürt evlerinden oldu. 135 bin 860 Ezidi Kürdistan Bölgesi'ne sığındı. 189 bin 337 kişi de Kürdistan Bölgesi'nden koparılan bölgelere, 100 bin kişi de farklı ülkelere göç etti.

Kürdistan Parlamentosu, 3 Ağustos tarihini Ezidi Soykırımı Günü olarak kabul etti.

Irak Başbakanı Sudani: Kerkük'te acil yerel yönetim kurulmalı

Irak Başbakanı Muhammed Şiya Sudani, Kerkük İl Meclisi'ndeki Kürdistan Yurtseverler Bir-

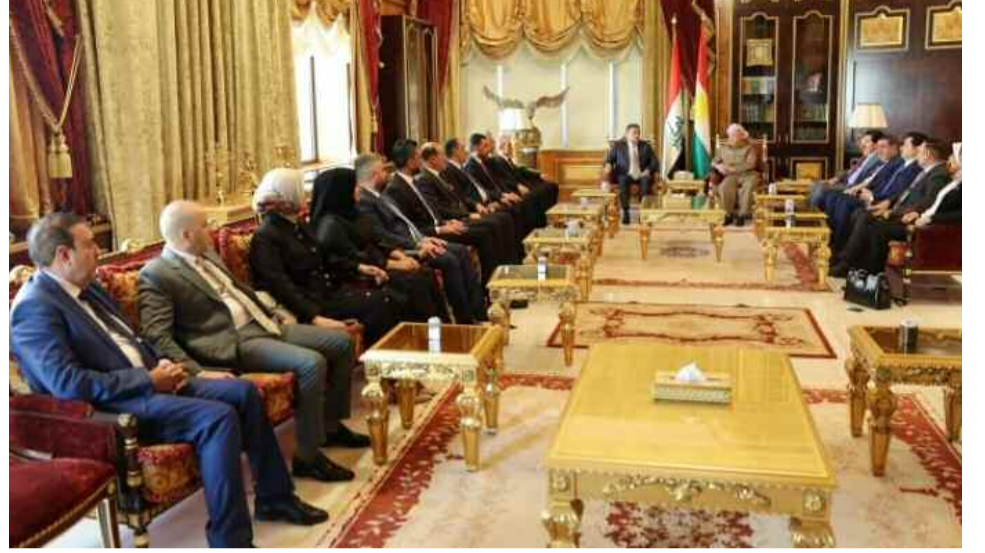

liği (YNK), Kürdistan Demokrat Partisi (KDP) ile Hristiyan temsilciler ile bir araya geldi. Sudani, Kerkük İl Meclisi'ndeki hem Kürt hem de Hristiyan topluluklarından üyelerini kabul ederek çabaların sürdürülmesinin ve Kerkük'ün çıkarlarının her şeyin üstünde tutulmasının önemine değindi. "Kerkük'ün ihtiyaçları karşılama dengeli bir yerel yönetim kurması gerekiyor." diyen Sudani, vatandaşların hizmet ve ekonomik durumu iyileştirme ve devlet kurumlarının çalışmalarını geliştirme yönündeki isteklerini vurguladı. Sudani, Kerkük İl Meclisine tam desteğini yineledi, vilayet genelinde istikrarın korunmasına katkıda bulunmak amacıyla kalkınma planlarının uygulanmasına devam etmek için birlikte çalışmanın ve ötekileştirmeyi reddetmenin önemine değindi.

Mesud Barzani Kerkük'teki Arap ve Türkmen temsilcilerini kabul etti

Başkan Mesud Barzani, Kerkük İl Meclisindeki Arap ve Türkmen gruplarından oluşan ortak bir heyeti ve Hamis Hancer liderliğindeki bir dizi parlamenter ve siyasi lideri kabul etti.

Başkan Mesud Barzani, bugün (4 Ağustos 2024) Salahaddin'de, Kerkük İl Meclisindeki Arap ve Türkmen gruplarından oluşan ortak bir heyeti ve Hamis Hancer liderliğindeki bir dizi parlamenter ve siyasi lideri kabul etti. Toplantıda, Irak'taki siyasi durumun yanı sıra Kerkük'teki durum, yerel yönetimin kurulması, Kerkük valisinin seçilmesi ve Kerkük'teki diğer idari görevlerin belirlenmesi sorununun çözümüne yönelik çabalar hakkında görüş alışverişinde bulunuldu. Çözümlerin Kerkük'teki tüm toplulukların haklarına saygı gösterilmesi ve kentte istikrar ve barışın sağlan-

ması, vatandaşlara hizmet verilmesi ve Kerkük'ün ulusal uzlaşma çerçevesinde yeniden canlandırılması yönünde olması gerektiği de vurgulandı.

ABD Kerkük'e asker konuşlandırdı

16 Ekim 2017 olayları sonrası ABD ilk kez 7 yılın ardından Kerkük'e

Alınan ilk bilgilere göre ABD askeri güçleri, yerel güvenlik güçleri ile

yeniden asker konuşlandırdı. Rûdaw muhabiri 13 Hummer marka zırhlı araç ve 60 askeri personelden oluşan ABD kuvvetlerinin Kerkük'e girdiğini aktardı.

Rûdaw'da yer alan haberde, 3 Ağustos'u 4 Ağustos'a bağlayan gece (dün) Irak ordusu ve anti terör güçlerinin kontrolündeki kent merkezine 13 km mesafedeki K1 Askeri Üssüne ABD güçlerinin konuşlandırıldığını aktardı. 60 askeri personel ve 13 Hummer marka zırhlı araç ile çekiciden oluşan ABD kuvvetlerinin üsse yerleştirildiği kaydedildi.

koordineli bir şekilde kontrol noktalarından Kerkük kent merkezine oradan da K1 Askeri Üssüne girişlerine izin verildi.

ABD askerleri kalıcı olabilir ABD,16 Ekim 2017'de Heşdi Şabi ve Irak ordusunun Kerkük'ü ele geçirmesinden sonra ilk kez bölgeye asker gönderiyor.

Rûdaw'ın haberinde, ABD kuvvetlerinin Irak emniyet güçleri ile ortak operasyon düzenlemek amacıyla gelmediğini bildirdi.

Haberde "ABD güçlerini getiren

konvoydaki bazı araçların askeri malzeme ve yiyeceklerle yüklü olduğu görüldü. Bu durum, ABD askerlerinin herhangi geçici bir operasyon için değil bölgede uzun süreli kalmak için geldiğini gösteriyor" dedi.

Rûdaw: Kerkük'te olası bir istikrarsızlığın önüne geçilmesi amaçlanıyor

Irak'ta 18 Aralık 2023 tarihinde il meclisi seçimleri yapılmış ancak Kerkük'te hala valilik ve yerel idare tarafları anlaşmazlık nedeniyle belirlenemiyor.

Seçimlerin ardından bir ayı aşkın süredir Kerkük'te güvenlik ve idari kadrolarda değişiklikler yapıldı. Polis komutanlığı görevine yeni bir isim atandı. ABD' kuvvetlerinin geliştiği Çarşamba günü yapılacağı söylenen değişikliklerle aynı zamana denk geliyor. Haberde, Kerkük'teki güvenlik kaynaklarının ABD birliklerinin konuşlandırılmasının kentteki görev değişikliği sonrasında güvenlik durumunu istikrara kavuşturmak ve istenmeyen bir durumla karşılaşılmasından dolayı hazırlıklı olduğunu söylediği aktarıldı.

2020'de ABD öncülüğündeki IŞİD karşıtı uluslararası koalisyon güçleri, Kaim ve Geyara'dan sonra Kerkük'teki K1 Askeri Üssün'ü de Irak ordusuna teslim etmişti.

Kürtçe trafik yazılarının silinmesine Ehmedê Xani Derneği'nden tepki

Ehmedê Xani Derneği, DEM Parti'li belediyelerin cadde ve sokaklara yazdığı Kürtçe trafik uyarı yazılarının silinmesine tepki gösterdi. Dernek, "Devlet büyüklerinin bir an önce bunları durdurması dileğimizdir" ifadeleriyle çağrıda bulundu.

Diyarbakır, Van, Mardin, Nusaybin, Cizre ve Dargeçit'te DEM Parti yönetimindeki belediyeler trafik uyarı yazılarını Türkçe ve Kürtçe olarak yazdı. Yazılar bir süre sonra Valilikler tarafından silindi.

Pek çok kesim Kürtçe yazıların silinmesine tepki gösterdi.

Konuya dair Ehmedê Xani Derneği yazılı bir açıklama yaparak devlete çağrıda bulundu.

Dernekten yapılan Kürtçe ve Türkçe açıklamada şu ifadeler yer verildi:

"Biz Ehmedê Xani Derneği olarak, son senelerde, Kürt dili için yapılan bazı düzenlemeleri, olumlu görmüştük.

Bu sürecin devamını ve bu toprakların kadim bir dili olan Kürt dilinin üstünde baskıların kaldırılması,

toplumsal barışın sağlanması, ülkemizin medeniyet seviyesinin yükselmesini beklerken, çok üzgünüz ki önce Van ilinde bağnaz birinin "PEŞÎ PEYA" (Önce yaya) yazısının üstünde ırkçı bir yazı yazıp, bunun diğer şehirlere de sıçraması, kabul edilebilir bir şey değildir.

Yirmi birinci asırda, Avrupa Bir-

liği'ne girmeye aday, dünyanın sayılı büyük devletlerinden olan birine bunu hiç yakışık görmediğimizi, devlet içinde kümelenen bu gibi kişi veya kişilerin bilmeleri gerekir ki Kürt dili, Türkiye Cumhuriyeti kurulmadan binlerce yıl önce bu toprakların diliydi.

Devlet büyüklerinin bir an önce bunları durdurması dileğimizdir."

Nêçîrvan Barzanî: Divê PKK û hêzên din ên neyasayê ji Şingalê derkevin da ku aramî û jiyana vegevin Şingalê

Serokê Herêma Kurdistanê bidin wan û mafên wan biparêzin.” Nêçîrvan Barzanî ragihand, divê Nêçîrvan Barzanî bi bîr anî ku

PKK û hêzên din ên neyasayê ji Şingalê derkevin da ku aramî û ewlehî û jiyana vegevin Şingalê. Ji bo 10emîn salvegera komkujiya Şingalê li Zanîngeha Kurdistan a li Hewlêrê merasîmeke bibîranîne hat lidarxistin û Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî jî li merasîmê axivî.

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî got, “Ez xwişk û birayên xwe yê Êzîdî piştrast dikim ku em dê hertim piştgiriye

hetayê nayê jibîrkirin. Divê xizmetkirina ji Şingalê re û rizgarkirina xelkê Êzîdî karê me yê ewil be.”

Nêçîrvan Barzanî di berdewamiya axaftina xwe de bal kişand ser hinek pirsgrîkên li Şingalê û li pey çû: “Divê em hemû bi hev re bixebitin da ku Şingalê nebe qurbanîya nakokiyên hêzên navçeyê. Divê Şingalî karê xwe bi xwe bikin û nebin dîlên hêzên derveyî sînor.”

Serokê Herêma Kurdistanê wiha domnad: “Divê PKK û hêzên din ên neyasayî ji Şingalê derkevin da ku hemû karibin asayîş, aramî û ewlehiyê vegevin Şingalê.”

Serokê Herêma Kurdistanê Nêçîrvan Barzanî li ser Êzîdî û Êzîdîyan jî wiha axivî: “Êzîdî dîne jiyandostî, mirovdostî û hevqebûlkirîne ye. Pirsgrîka wê bi ti dîn û baweriyên din re nîne. Êzîdî gelekî dixwazin bi kesên li derdora xwe de bi di nava aşî û xweşiyê de bijîn. Ji ber vê jî heta ku te bivê jî aşî, aramî û seqamgîriyê hez dikin.” Nêçîrvan Barzanî got, “DAIŞê xwestiye bi qirkirina Êzîdîyan dijminahiyê bixe nav pêkhatiyên Kurdistanê.”

Mîrê Êzîdîyan: Em dixwazin welatîyên me bi rûmet vegevin warê xwe

Mîrê Êzîdîyan, Mîr Hazim Tehsîn Beg radigihîne: “Em spasîya alîkarî û helwestên Hikûmeta Herêma Kurdistanê dikin ku di dema karesatê de, deriyên mal, mizgeft, dêr û dibistanên xwe ji Êzîdîyan re vekirin û pêşwaziya wan kirin û her tiştê ku ji destê wan hat, pêşkêşî me kirin.”

Mîr Hazim Tehsîn Beg di gotarekê de bi boneya dehemîn salvegera jenosîda welatîyên Êzîdî got: “Dema ku em behsa komkujiya 3’ê Tebaxa 2014’an li ser Êzîdîyan dikin, çend karesatên ku bi serê Êzîdîyan de hatine kirin, ji bîra me naçin. Bi giştî karesatên qirkirîne yê di dîrokê de bi serê Êzîdîyan de hatine, digihêje 73 trajedîyan, ev tê wê wateyê ku dîrok xwe dubare dîke û welatîyên Êzîdî weke civakeke qirkirî bidin naskirin.”

Herwiha got: “Dema em behsa komkujiya Êzîdîyan dikin, em behsa wê karesatê dikin ku ti Êzîdî di malên xwe de nehiştin, hemû hatin derxistin û bi hezaran ji wan li çiyayê Şingalê hatin dorpêçkirin.

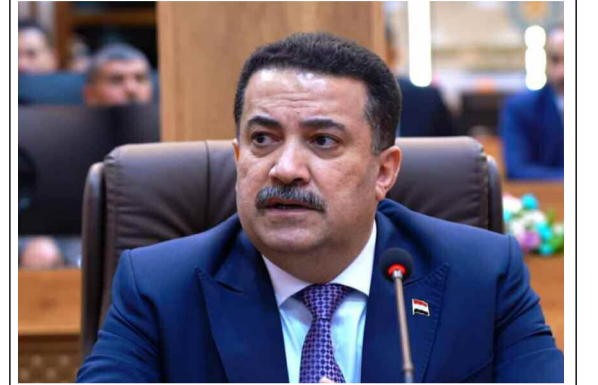
Bi hezaran Êzîdîyan din koçberî Herêma Kurdistanê bûn û hejmareke din jî penaberî welatên din bûne. Em qet komkujiyê ji bîr nakin, me dît ku çawa keçên me wek kole hatin birin û li bazara parêzgeha Neynewayê hatin firotin.”

Mîr Hazim di beşeke din a gotara xwe de got: “Ji destpêka komkujiyê û heta niha zêdetirî 6 hezar welatîyên Êzîdî hatine kuştin, bi hezaran jî dîl hatine girtin, heta niha 94 gorên bikomî yên welatîyên Êzîdî hatine dîtin û bi dehan mezargehên olî hatine teqandin.”

Amaje bi wê jî kir, “Lê tevî têkbirina DAIŞê jî, çarenivîsa bi hezaran jinên Êzîdî yê revandî ne diyar e, gorên bikomî nehatine kolandin û qurbanî li gorî bneymayên ola Êzîdî nehatine veşartin. Bi hezaran Êzîdî hîn jî di nav germ û sermayê de li kampanêş û azarê dikişînin, di demekê de ku koçberên deverên din ên Iraqê, vegevirane malên xwe.” Mîr Hazim got: “Em spasîya alîkarî û helwestên Hikûmeta Herêma Kurdistanê

Sûdanî: Hikûmet kar ji bo dabînkirina mafên pêkhatiyên tûşî terorê bûne dîke

Mihemed Şeyah Sûdanî bi boneya dehemîn salvegera jenosîda qirkirina Êzîdîyan li ser destê

rêxistina terorîst ya DAIŞ`ê li ser hesabê xwe yê platforma (X) daxuyaniyek da û têde ragihand ku hêzên wan hîna jî li pey bermahiyan DAIŞ`ê ne digerin ku çî rîyeke revê ji bo wan nemaye.

Sûdanî got: Em roja 3`ê Tebaxê bi bîr tînin ku gelê me yê Êzîdî û pêkhatiyên din yê deverê bi binpêkirîne eşkere rû bi rûyê kirarên hovane yê terorsîten DAIŞ`ê mabûn. Hikûmeta me berdewam kar ji bo dabînkirina mafên hemû pêkhatiyên din yê tûşî kirarên hovane ya terorîstan bûne, û kar ji bo cîbicîkirina yasa û yasayan ji bo dabînkirina dadweriyê ji qurbanîyan û ji nûve avakirina deverên wan ji bo vegevirane hemûyên dikin, û hîna jî hêzên me li pey bermahiyan terorê ketine ku tu çare ji bo wan ne maye.

'Kurdên li Ermenistanê dikarin li ser pasaportên xwe Kurd binivîsin'

Parlamentê Kurd ê Parlamentoya Ermenistanê Kinyazê Hemîd got ku Kurdên li Ermenistanê dikarin li

ser pasaportên xwe ola xwe kî Êzîdî û neteweya xwe jî wekî Kurd binivîsin.

Parlamentê Kurd ê Parlamentoya Ermenistanê Kinyazê Hemîd bersiva pirsên nûçegihanê Rûdawê Xerîb Mecîd da.

Kinyazê Hemîd ragihand ku 31 hezar Kurdên li Ermenistanê li ser Pasaportê xwe ola xwe wekî Êzîdî tomar kiriye û 2 hezar kesî jî li ser pasaportê neteweya xwe wekî Kurd tomar kiriye.

Kinyazê Hemîd got, “Êzîdî ol, zîman, rûmeta min e. Ez him Kurd im û him Êzîdî me û ji bo min serbilindî ye.”

Li Ermenistanê 22 gundên Kurdan hene Derbarê hejmare gundên Kurdan ên li Ermenistê, Parlamentê Kurd da zanîn ku 22 gundên Kurdan hene û gelek Kurd li bajaran jî dijîn. Li ser mafê Kurdan ên li Ermenistanê, Kinyazê Hemîd wiha got: “Di yasayên Hikûmeta Ermenistanê de, mafê netewe û pêkhatiyên parastî ye.

Hikûmeta niha jî ji bo pêkhatiyên gelek kar dîke ku çalakî xwe yê çandî bikin.

Her wiha li wan navçe û gundên ku hejmara Kurdan gelek in, mafê wan heye li dibistanan di hefteyekê de 3 - 4 waneyên bi zîmanê Kurdî bixwînin.

Hikûmeta Ermenistanê kar li ser wê yekê dîke ku zîmanê pêkhatiyên zindî bimîne.”

Radyoya Erîvanê

Parlamentê Kurd behsa Radyoya Erîvanê jî kir ku çawa bûbû dengê hemû Kurdan û Kurd li herçar perçeyên Kurdistanê cîhanê lê guhdarî dikir û got: “Radyoya Erîvanê bûbû navenda çandî ji bo hemû Kurdan.”

Kinyazê Hemîd di berdewamiya axaftina xwe de wiha anî zîman: “Parlamentoyê biryar daye ku rojêke taybet ji bo pêkhatiyên hebe û hikûmet li ser wê yekê kar dîke ku hemû pêkhatiyên çalakîyên xwe yê çandî û henerî di wê rojê de bikin.

Di hikûmeta niha ya Nikol Paşînyan de jî desteyeke şewirmendîyê hatiye avakirina ku her neteweyek an pêkhatiyek du endamên xwe hene û Alîkarî Serokwezîrê Ermenistanê seroktiya wê dîke.

Mafê endamên wê desteyê heye ku 3 - 4 wezîrên hikûmetê destnîşan bikin wekî Wezîrê Perwerdeyê û Wezîrê Mafê Mirovan.”

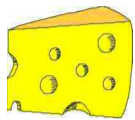

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

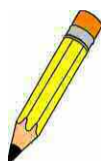
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

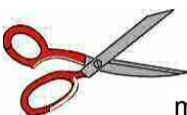

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

şêr

Ev çiyey? Ev şêre.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrişk

Ev çiyey? Ev kêwrişke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

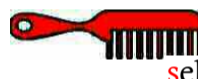
Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

Şş

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qilıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

şûşe

Ev çiyey? Ev şûşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

Tt

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzümdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsak

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu tîmsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütəkdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu yıldırımdır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

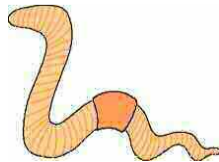
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdir.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

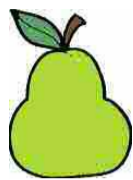

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Hh

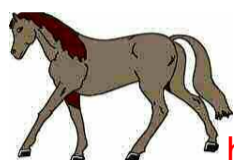
hirmê

Ev çîye? Ev hirmêye.
Bu nêdir? Bu armuddur.
Что это? Это груша.
What is it? It is a pear.

hirç

Ev çîye? Ev hirçe.
Bu nêdir? Bu ayıdır.
Что это? Это медведь.
What is it? It is a bear.

hesp

Ev çîye? Ev hespe.
Bu nêdir? Bu atdır.
Что это? Это лошадь.
What is it? It is a horse.

hêştir

Ev çîye? Ev hêştire.
Bu nêdir? Bu dævêdir.
Что это? Это верблюд.
What is it? It is a camel.

li

dil

Ev çîye? Ev dile.
Bu nêdir? Bu ürêkdir.
Что это? Это сердце.
What is it? It is a heart.

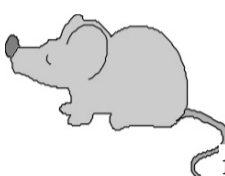
lepik

Ev çîye? Ev lepîke.
Bu nêdir? Bu êlcêkdir.
Что это? Это перчатки.
What is it? It is gloves.

ling

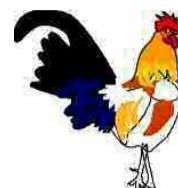
Ev çîye? Ev lînge.
Bu nêdir? Bu çîqdir.
Что это? Это нога.
What is it? It is a leg.

mişk

Ev çîye? Ev miške.
Bu nêdir? Bu siçandır.
Что это? Это мышь.
What is it? It is a mouse.

îi

dîk

Ev çîye? Ev dîke.
Bu nêdir? Bu xoruzdur.
Что это? Это петух.
What is it? It is a cock.

îsot

Ev çîye? Ev îsote.
Bu nêdir? Bu bibardır.
Что это? Это перец.
What is it? It is a pepper.

gustîl

Ev çîye? Ev gustîle.
Bu nêdir? Bu üzûkdür.
Что это? Это кольцо.
What is it? It is a ring.

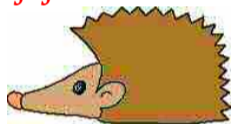

keştî

Ev çîye? Ev keştîye.
Bu nêdir? Bu gêmîdir.
Что это? Это паропход.
What is it? It is a ship.

Jj

jûjî

Ev çîye? Ev jûjîye.
Bu nêdir? Bu kirpidir.
Что это? Это ёжик.
What is it? It is a hedgehog.

roj

Ev çîye? Ev roje.
Bu nêdir? Bu günêşdir.
Что это? Это солнце.
What is it? It is the sun.

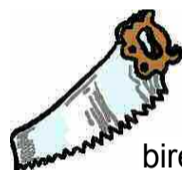
rojname

Ev çîye? Ev rojnameye.
Bu nêdir? Bu qezetdir.
Что это? Это газета.
What is it? It is a newspaper.

kevjal

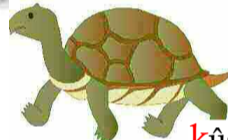
Ev çîye? Ev keviale.
Bu nêdir? Bu xêçêngdir.
Что это? Это краб.
What is it? It is a crayfish.

birek

Ev çîye? Ev bireke.
Bu nêdir? Bu mişardır.
Что это? Это пила.
What is it? It is a saw.

Kk

kûsî

Ev çîye? Ev kûsiye.
Bu nêdir? Bu bağadır.
Что это? Это черепаха.
What is it? It is a tortoise.

kund

Ev çîye? Ev kunde.
Bu nêdir? Bu bayquşdur.
Что это? Это сова.
What is it? It is an owl.

kevçî

Ev çîye? Ev kevçîye.
Bu nêdir? Bu qaşiqdır.
Что это? Это ложка.
What is it? It is a spoon.

lêv

Ev çîye? Ev lêve.
Bu nêdir? Bu dodaqdir.
Что это? Это губы.
What is it? It is a lip.

Ll

lîmor

Ev çîye? Ev lîmone.
Bu nêdir? Bu limondur.
Что это? Это лимон.
What is it? It is a lemon.

xezal

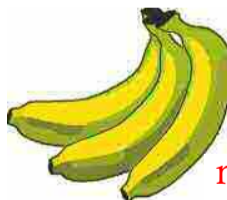
Ev çîye? Ev xezale.
Bu nêdir? Bu seyrandır.
Что это? Это джейран.
What is it? It is a deer.

kûlî.

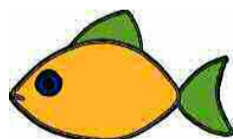
Ev çîye? Ev kûlîye.
Bu nêdir? Bu çeyirtkêdir.
Что это? Это саранча.
What is it? It is a grasshopper.

Mm

mûz

Ev çîye? Ev mûze.
Bu nêdir? Bu banandır.
Что это? Это банан.
What is it? It is a banana.

masî

Ev çîye? Ev masîye.
Bu nêdir? Bu balıqdir.
Что это? Это рыба.
What is it? It is fish.

nan

Ev çîye? Ev nane.
Bu nêdir? Bu çörêkdir.
Что это? Это хлеб.
What is it? It is bread.

Nn

trên

Ev çîye? Ev trêne.
Bu nêdir? Bu qatardır.
Что это? Это поезд.
What is it? It is a train.

hûrbivîn

Ev çîye? Ev hûrbivîne.
Bu nêdir? Bu zerrêbindir.
Что это? Это лупа.
What is it? It is a magnifying-glass.

reng

Ev çîye? Ev reñge.
Bu nêdir? Bu boyadır.
Что это? Это краска.
What is it? It is a colour.

Oo

ode

Ev çîye? Ev Odeye.
Bu nêdir? Bu otaqdir.
Что это? Это комната.
What is it? It is a room.

otobûs

Ev çîye? Ev Otobûse.
Bu nêdir? Bu avtobusdur.
Что это? Это автобус.
What is it? It is a bus.

sol

Ev çîye? Ev sole.
Bu nêdir? Bu ayaqqabıdır.
Что это? Это обувь.
What is it? It is a shoe.

top

Ev çîye? Ev tOpe.
Bu nêdir? Bu topdur.
Что это? Это мяч.
What is it? It is a bool.

gamêş

Ev çîye? Ev gamêşe.
Bu nêdir? Bu camışdır.
Что это? Это буйвол.
What is it? It is a buffalo.

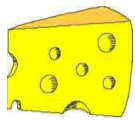

meymûn

Ev çîye? Ev meymûne.
Bu nêdir? Bu meymundur.
Что это? Это обезьяна.
What is it? It is a monkey.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Pp

penîr

Ev çiyey? Ev penîre.
Bu nədir? Bu pendirdir.
Что это? Это сыр.
What is it? It is a cheese.

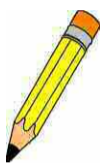
pîvaz

Ev çiyey? Ev pîvaze.
Bu nədir? Bu soğandır.
Что это? Это лук.
What is it? It is an onion.

perçemek

Ev çiyey? Ev perçemeke.
Bu nədir? Bu yarasadır.
Что это? Это летучая мышь.
What is it? It is a bat.

pênûs

Ev çiyey? Ev pênûse.
Bu nədir? Bu qələmdir.
Что это? Это карандаш.
What is it? It is a pencil.

Qq

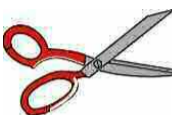

beq

Ev çiyey? Ev beqe.
Bu nədir? Bu qurbağadır.
Что это? Это лягушка.
What is it? It is a frog.

Ev çiyey? Ev qaze.
Bu nədir? Bu qazdır.
Что это? Это гусь.
What is it? It is a goose.

meqes

Ev çiyey? Ev meqese.
Bu nədir? Bu qaçıdır.
Что это? Это ножницы.
What is it? It is a scissors.

portqal

Ev çiyey? Ev portqale.
Bu nədir? Bu portağaldır.
Что это? Это апельсин.
What is it? It is an orange.

Rr

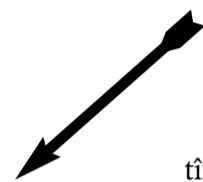
şer

Ev çiyey? Ev şere.
Bu nədir? Bu şirdir.
Что это? Это лев.
What is it? It is a lion.

kêwrişk

Ev çiyey? Ev kêwrişke.
Bu nədir? Bu dovşandır.
Что это? Это заяц.
What is it? It is a rabbit.

tîr

Ev çiyey? Ev tîre.
Bu nədir? Bu oxdur.
Что это? Это стрела.
What is it? It is an arrow.

rovî

Ev çiyey? Ev roviye.
Bu nədir? Bu tülküdür.
Что это? Это лиса.
What is it? It is a fox.

Ss

sêv

Ev çiyey? Ev sêve.
Bu nədir? Bu almadır.
Что это? Это яблоко.
What is it? It is an apple.

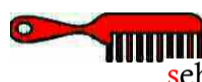
stêrk

Ev çiyey? Ev stêrke.
Bu nədir? Bu ulduzdur.
Что это? Это звезды.
What is it? It is a star.

şûr

Ev çiyey? Ev şûre.
Bu nədir? Bu qılıncdır.
Что это? Это меч.
What is it? It is a sword.

şeh

Ev çiyey? Ev şeye.
Bu nədir? Bu daraqdır.
Что это? Это гребешок.
What is it? It is a comb.

tîr

Ev çiyey? Ev tiriye.
Bu nədir? Bu üzumdür.
Что это? Это виноград.
What is it? It is a grape.

tûtî

Ev çiyey? Ev tûtiye.
Bu nədir? Bu tutuqşudur.
Что это? Это попугай.
What is it? It is a parrot.

se

Ev çiyey? Ev seye.
Bu nədir? Bu itdir.
Что это? Это собака.
What is it? It is a dog.

sêvik

Ev çiyey? Ev sêvike.
Bu nədir? Bu kartofdur.
Что это? Это картофель.
What is it? It is a potato.

şîr

Ev çiyey? Ev şîre.
Bu nədir? Bu süddür.
Что это? Это молоко.
What is it? It is a milk.

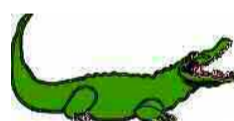
şûşe

Ev çiyey? Ev şuşeye.
Bu nədir? Bu şüşədir.
Что это? Это стекло.
What is it? It is a glasses.

pirtûk

Ev çiyey? Ev pirtûke.
Bu nədir? Bu kitabdır.
Что это? Это книга.
What is it? It is a book.

tîmsak

Ev çiyey? Ev tîmsahe.
Bu nədir? Bu timsahdır.
Что это? Это крокодил.
What is it? It is a crocodile.

Uu

utî

Ev çiyey? Ev utiye.
Bu nədir? Bu ütüdür.
Что это? Это утюг.
What is it? It is an iron.

guh

Ev çiyey? Ev guhe.
Bu nədir? Bu qulaqdır.
Что это? Это ухо.
What is it? It is an ear.

Ûû

bilûr

Ev çiyey? Ev bilûre.
Bu nədir? Bu tütökdir.
Что это? Это свирель.
What is it? It is a pipe.

brûsk

Ev çiyey? Ev brûske.
Bu nədir? Bu ıldırımır.
Что это? Это молния.
What is it? It is a lightning.

Vv

çav

Ev çiyey? Ev çave.
Bu nədir? Bu gözdür.
Что это? Это глаз.
What is it? It is an eye.

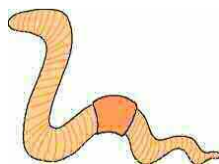
keVc

Ev çiyey? Ev keVoke.
Bu nədir? Bu göyərçindir.
Что это? Это голубь.
What is it? It is a pigeon.

gul

Ev çiyey? Ev gule.
Bu nədir? Bu güldür.
Что это? Это цветы.
What is it? It is a flower.

kurm

Ev çiyey? Ev kurme.
Bu nədir? Bu qurddur.
Что это? Это червяк.
What is it? It is a worm.

çûk

Ev çiyey? Ev çûke.
Bu nədir? Bu quşdur.
Что это? Это птица.
What is it? It is a sparrow.

dupişk

Ev çiyey? Ev dupişke.
Bu nədir? Bu əqrəbdır.
Что это? Это скорпион.
What is it? It is a skorpion.

bivir

Ev çiyey? Ev bivire.
Bu nədir? Bu baltadır.
Что это? Это топор.
What is it? It is an axe.

berçavik

Ev çiyey? Ev berçavike.
Bu nədir? Bu eynəkdir.
Что это? Это очки.
What is it? It is glasses.

LÜĞƏTLİ ƏLİFBA-ALFABÊYA BI FERHENG

Ww

werdek

Ev çîye? Ev werdeke.
Bu nêdir? Bu ökdêkdir.
Что это? Это утка
What is it? It is a duck.

wêne

Ev çîye? Ev wêneye.
Bu nêdir? Bu şəkildir.
Что это? Это картина
What is it? It is a map.

ewr

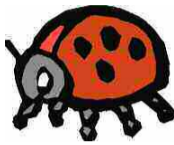
Ev çîye? Ev ewre.
Bu nêdir? Bu buluddur.
Что это? Это туча.
What is it? It is a cloud.

kew

Ev çîye? Ev kewe.
Bu nêdir? Bu kəklikdir.
Что это? Это цесарка
What is it? It is a partridge.

Xx

xalxalok

Ev çîye? Ev xalxaloke.
Bu nêdir? Bu arabüzendîr.
Что это?
Это божья коровка.
What is it? It is a lady-bird.

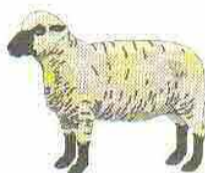
xanî

Ev çîye? Ev xanîye.
Bu nêdir? Bu evdir.
Что это? Это дом.
What is it? It is a home.

xaç

Ev çîye? Ev xaç e.
Bu nêdir? Bu xaçdır.
Что это? Это крест.
What is it? It is a cross.

berx

Ev çîye? Ev berxe.
Bu nêdir? Bu quzudur.
Что это? Это баран.
What is it? It is a sheep.

Yy

xîyar

Ev çîye? Ev xîyare.
Bu nêdir? Bu xiyardîr.
Что это? Это огурец.
What is it?
It is a cucumber.

heyve

Ev çîye? Ev heyve.
Bu nêdir? Bu aydır.
Что это? Это луна.
What is it? It is a moon.

1

yek

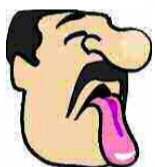
Ev çîye? Ev yeke.
Bu nêdir? Bu birdir.
Что это? Это единица.
What is it? It is a one.

çiya

Ev çîye? Ev çiyaye.
Bu nêdir? Bu dağdır.
Что это? Это горы.
What is it? It is a mountain.

Zz

ziman

Ev çîye? Ev zimane.
Bu nêdir? Bu dildir.
Что это? Это язык.
What is it? It is a tongue.

zengil

Ev çîye? Ev zengile.
Bu nêdir? Bu zəngdir.
Что это? Это звонок.
What is it? It is a bell.

zerik

Ev çîye? Ev zerike.
Bu nêdir? Bu vedrêdir.
Что это? Это ведро.
What is it? It is a bucket.

derzi

Ev çîye? Ev derziye.
Bu nêdir? Bu iynêdir.
Что это? Это игла.
What is it? It is a needle.

ALFABÊ

KURDÎ

Azerî

N b/s	KURDÎ		Azerî	DİKARÎ BIXWÎNÎ
	ya bi tîpên latinî	ya bi tîpên kirîlî	Latinî	
1	Aa	Аа	Aa	Artêş, armanc, av, agir, azadî, adar, azerî, aram, artêş,
2	Bb	Бб	Bb	Bazîd, beran, berf, Baran, ba, bahoz, berbang, bedew, berx
3	Cc	Цц	Cc	Cûdî, cêr, ceş, Decle, Cefer, Cemîl, cêv, Cello,
4	Çç	Чч	Çç	Çekdar, çem, çar, çepik, çav, çeleng, çil,
5	Dd	Дд	Dd	Dayîk, dewr, dar, dest, Dara, dû, deh, defter, don, dîwar, dinê
6	Êê	Ее	Ee	Êlnûr, êvar, êzîng, êş, êlek, Êldar,
7	Ee	Яя	Əə	Enî, ewr, erê, Ewreman, Elî, elek, Elegez, Erzurum,
8	Ff	Фф	Ff	Ferat, frtone, Fariz, fil, fûtbol, Ferman, Firat, Fatma
9	Gg	Гг	Gg	Gerîlla, Gebar, genim, gellî, germ, golig, gore, goh
10	Hh	Нн	Hh	Hewlêr, havîn, hirç hêsir, hewar, havîn, hurmê, hesp
11	Îî	Ии	Ii	Îsal, înî, bîr, pîr, sîr, Îdrîs, Îsa, îcar, valî, Îbrahîm, Îran
12	Ii	Ьь	Iı	Kirin, birin, firîn, kirîn, Miraz, mirin, minminîk,
13	Jj	Жж	Jj	Jîyan, jûjî, Nûjîn, jor, jêr, jehr, jale, jajik, Janna,
14	Kk	Кк	Kk	Kurdistan, karker, kevan, Kemal, Kerkuk, Kerem, kelem
15	Ll	Лл	Ll	Lûr, legleg, gul, bilbil, dil, Laliş, Lêyla, lazim, lempe, lîmon
16	Mm	Мм	Mm	Mîdîa, merd, mêr, mêvan, masî, meş, Misir,
17	Nn	Нн	Nn	Nan, nêrî, nig, Nîva, neví, ner, nav, nas, hinar, Hesên,
18	Oo	Оо	Oo	Osê, Oskan, dor, sor, Oric, ode, orxan, Oslo, Duhok
19	Pp	Пп	Pp	Par, piling, pîr, pola, pis, Paşa, Perîşan, pitî, petek, perçe
20	Qq	Qq	-	Quling, qawe, qîr, qelem, qaîş, qat, qeysî, Qasim, qesir, qend
21	Rr	Рр	Rr	Ro, Rostem, zer, ber, gerîlla, reş, ru, rast, ram, aram, zirav
22	Ss	Сс	Ss	Serok, Sîpan, Sencar, sêv, sor, sût, serî, saz, serbaz, Sefer, sê
23	Şş	Шш	Şş	Şoreş, şev, şe, şene, şêr, şûr, şapik, şalik, şirîn, sekir, şewaq
24	Tt	Тт	Tt	Tîr, tîrêj, tam, tas, tî, tendûr, Temam, temaşe, tîfing, top,
25	Ûû	Уу	Uu	Kûr û dûr, pêûs, hûr, şûr, nûr, bûyîn, çûyîn, bûyar
26	Uu	Юю	Üü	Gul, sur, duðu, guh, buhur, kurd, Kurdistan, guhdar, nuh
27	Vv	Вв	Vv	Vala, vrvêşî, vira, vîalî, av, valî, vajî, Vagîf, Van, vala, eva
28	Ww	Ww	-	War, welat, Wecîh, weşandin, Xwedê, Wezîr, Wekîl, walî
29	Xx	Хх	Xx	Xiyal, xewn, xanî, xurtî, Xelîl, xalo, xatî, Xalid, xaç, xêr, xas
30	Yy	Йй	Yy	Yasin, Yusif, Yagub, Yasemen, yeqîn, Yehya, yarmarka
31	Zz	Зз	Zz	Zozan, zer, zêr, zor, zengil, zend, zîv, zelal, Zîver, zêytûn

КРГ одобряет Национальный день памяти жертв геноцида

Региональное правительство Курдистана (КРГ) 1 августа поддержало решение премьер-министра Ирака Мухаммеда ас-Судани учредить день, посвященный памяти жертв геноцида езидов и других геноцидов, совершенных иракскими режимами. Представитель КРГ Пешава Хаврамани объявил об одобрении федеральным правительством Ирака этой значимой инициативы, подчеркнув важность почитания памяти жертв. "Региональное правительство Курдистана всецело поддерживает решение премьер-министра Ирака объявить 3 августа каждого года днем памяти жертв геноцида езидов и всех жертв геноцидов", — заявил Хаврамани.

Он подробно остановился на директиве премьер-министра Судани, объяснив: "В соответствии с решением премьер-министра, в 10 утра в этот день каждый год правительственные учреждения, общественные места, рынки и улицы будут соблюдать минуту молчания, чтобы почтить души жертв". Это ежегодное мероприятие направлено на признание глубоких страданий, перенесенных езидской общиной и другими жертвами геноцида, и обеспечение сохранения и уважения их памяти по всей стране.

Курдские и езидские лидеры почтили память жертв геноцида

3 августа президент Иракского Курдистана Нечирван Барзани выразил

не будет подвергаться дальнейшим преследованиям". Он подчеркнул, что жители

ну езидов и народ Синджара с самого начала геноцида, особенно добросердечным жителям Дохука и Бадина, которые приветствовали их с распростертыми объятиями. Их гуманность и щедрость всегда будут помнить".

Президент также почтил память генерал-майора Маджида Абдул Салама аль-Тамими, который погиб, спасая езидов. Иракский летчик погиб в результате крушения вертолета на горе Синджар при попытке эвакуировать езидов, спасавшихся от террористов.

Духовный лидер езидов Мир Хазим Тахсин Бег также призвал к решению проблем Синджара и защите их прав.

Во время церемонии, прошедшей в столице Иракского Курдистана в знак скорби о жертвах геноцида езидов, Тахсин Бег размышлял о повторяющихся трагедиях, с которыми сталкиваются езиды: "История повторяется и напоминает нам, что мы — народ резни... порабощение и продажа езидских женщин на

скорбь о езидах, ставших жертвами геноцида в 2014 году. Он призвал курдское и иракское правительства активизировать усилия по судебному преследованию виновных в зверствах против езидской общины.

Выступая на церемонии, посвященной десятой годовщине геноцида езидов, состоявшейся в Эрбиле, президент Барзани назвал геноцид "одним из самых отвратительных преступлений в истории". Он сказал: "Сегодня, спустя десять лет после той трагедии, рана не зажила, и наши граждане-езиды все еще страдают от ее последствий. Этот геноцид стоит в одном ряду с другими тяжкими преступлениями, такими как химические бомбардировки, кампания "Анфаль", захоронение жертв живо и широкомасштабные разрушения — все преступления, совершенные против народа и земли Курдистана".

"Более 5000 человек были замучены, сотни из них были убиты огнестрельным оружием и похоронены примерно в 100 братских могилах под землей. Более 6000 езидов были похищены, в том числе девушек, женщин и детей. Их поработили, продали и купили на рынках. К сожалению, около 2596 похищенных езидов остаются пропавшими без вести, а их судьба до сих пор неизвестна".

Президент также повторил свой призыв к реализации Синджарского соглашения. "Синджар нуждается в нормализации посредством реализации его конкретного соглашения", — заявил Барзани. "Региональное правительство Курдистана и федеральное правительство должны договориться о нормализации ситуации в регионе, чтобы гарантировать, что езидская община

Синджара должны управлять собой без внешнего вмешательства, настаивая на том, что турецкая "Рабочая партия Курдистана" (РПК) должна покинуть район, чтобы облегчить это самоуправление.

"... Я от своего имени и от вашего имени горячо благодарю должностных лиц и команды Управления по спасению похищенных езидов", — сказал президент,

подчеркнув, что "освобождение и возвращение 3579 похищенных является выдающимся достижением, заслуживающим высокой похвалы".

Президент обратился к езидам, сказав: "Мы всегда будем поддерживать и защищать ваши права, продолжим наши усилия по образованию Синджара в провинцию и ее восстановлению, обеспечим справедливое политическое и административное представительство езидов и всех общин в учреждениях КРГ и Ирака. Мы также будем работать над повышением глобальной осведомленности о геноциде езидов и будем добиваться компенсации для них".

"Я приветствую всех, кто отмечает это трагическое событие сегодня. Спасибо тем, кто поддерживал общи-

нах Мосула никогда не должны быть забыты".

Тахсин Бег подчеркнул, что "многие езидские женщины до сих пор числятся пропавшими без вести, их судьба неизвестна, а судьба езидской молодежи остается неопределенной, несмотря на окончание конфликта. Массовые захоронения еще предстоит раскопать".

Езидский принц призвал к возвращению езидов с "достоинством и гарантиями, чтобы не допустить повторения прошлых зверств".

"Мы такой же народ, как и другие, и не хотим покидать свою землю", — сказал он.

Тахсин Бег подчеркнул необходимость разрешения политических споров в Синджаре и призвал иракское правительство "выполнять свои обязательства" и сотрудничать с Региональ-

льным правительством Курдистана (КРГ) для решения нерешенных вопросов и обеспечения стабильности и защиты езидов. Глава "Демократической партии Курдистана" (ДПК) Масуд Барзани также призвал к реализации соглашения между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака, чтобы нормализовать ситуацию в езидском Синджаре, подчеркнув, что геноцид против езидов представляет собой "глубокую рану" на теле курдского народа.

В своем послании, посвященном десятой годовщине геноцида в Синджаре, Барзани заявил: "Геноцид в Синджаре и преступления, совершенные террористами ИГИЛ десять лет назад против наших братьев и сестер езидов, остаются глубокой раной на теле курдского народа", — сказал Барзани. "Эти преступления являются лишь продолжением исторических расправ над курдским народом, поскольку езиды подвергались нападкам только за то, что они курды, и за свои религиозные убеждения". В эту торжественную годовщину

Барзани отдал дань уважения "мученикам и жертвам этих преступлений и почтил память бойцов пешмерга, которые пожертвовали своими жизнями, чтобы снять осаду горы Синджар, освободить город и защитить езидов от ИГИЛ, отомстив за своих жертв".

Барзани подчеркнул: "В эту болезненную годовщину мы подтверждаем нашу полную поддержку прав и требований езидов и народа Синджара. Крайне важно реализовать соглашение между КРГ и Багдадом, чтобы нормализовать ситуацию в Синджаре и положить конец несправедливым и ненормальным условиям, навязанным жителям региона в течение последнего десятилетия".

Он добавил: "Крайне

важно прекратить эксплуатацию страданий и трагедий Синджара в политических целях, что усугубляет ситуацию. Езидам должно быть разрешено вернуться в свои дома и регионы с достоинством и безопасностью".

Премьер-министр Иракского Курдистана Масрур Барзани также повторил призывы к выполнению Синджарского соглашения и упомянул, что присутствие незаконных вооруженных группировок ополченцев в этом районе не позволяет ситуации вернуться в нормальное русло.

"Прошло десять лет преступлений, но, к сожалению, страдания братьев и сестер езидов не закончились, и многие не смогли вернуться в свои дома из-за незаконного присутствия сил и группировок ополченцев", — заявил курдский премьер.

Он также подчеркнул важную роль сил пешмерга в освобождении Синджара, заявив: "Мы высоко ценим жертвы сил пешмерга Курдистана во главе с президентом Барзани в освобождении Синджара".

"Реализация соглашения по Синджару установит мир и стабильность в регионе и позволит вернуть защиту и стабильность в руки коренных жителей Синджара", — добавил премьер-министр.

3 августа 2014 года боевики ИГ атаковали район Синджар в западной провинции Ниневия, совершив многочисленные и вопиющие акты геноцида. Нападение привело к многочисленным жертвам среди езидов, перемещениям и разрушению их районов.

9 октября 2020 года Багдад и Эрбиль достигли соглашения о нормализации ситуации в Синджаре, предусматривающего совместное административное, охранное и сервисное управление районом. Однако соглашение не было реализовано по политическим причинам.

Масуд Барзани проводит встречи с международными посланниками

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), и посол Великобритании в Ираке Стивен Хитчен 5 августа встретились на летнем курорте Салахаддин, чтобы обсудить последние события и напряженность на Ближнем Востоке.

Во время встречи Барзани и Хитчен обменялись мнениями о шагах по урегулированию ситуации. Они сошлись во мнении, что регион находится на "критическом этапе". Также стороны обсудили отношения между Региональным правительством Курдистана (КРГ) и федеральным правительством Ирака, сосредоточившись на недавнем визите Барзани в Багдад для встреч с иракскими политическими лидерами и послами.

Кроме того, в ходе встречи с

послом Великобритании Барзани подчеркнул важность усилий по

обеспечению мирной жизни в езидском Синджаре и выразил обеспокоенность незаконными силами, препятствующими процессу нормализации и возвращению перемещенных жителей.

Согласно отчету, на встрече

также обсуждались результаты недавних переговоров между иракским федеральным правительством и коалиционными силами во главе с США касательно присутствия последних в Ираке и Курдистане.

Днем ранее, 4 августа Барзани принял генерального консула Нидерландов в Иракском Курдистане Жако Бирендса в связи с завершением его дипломатической миссии в Эрбиле.

Во время встречи Барзани поблагодарил Бирендса за его усилия и пожелал ему успехов в новой роли, выразив желание укрепить "связи и дружбу между народами Курдистана и Нидерландов".

В заявлении штаба Барзани отмечается, что их обсуждения коснулись также политической

ситуации в Ираке, террористических угроз, выборов в парламент Курдистана и текущих реформ в министерстве пешмерга.

Также в воскресенье глава ДПК встречался с послом Австрии в Ираке Андреа Наси, переговоры с которым были сосредоточены на политическом ландшафте Курдистана и Ирака.

Сообщается, что Барзани говорил о трудностях в реализации Синджарского соглашения, направленного на решение бедственного положения езидского меньшинства в этнически разнообразной провинции Ниневия.

С 2014 года христианское население Ниневии сократилось на 75%

Иракская провинция Ниневия столкнулась с резким сокращением христианского населения, - на 75%, до примерно 100 000 человек. Согласно отчету организации "Shloto", исход христиан начался после нападения на Ирак террористического "Исламского государства" (ИГ) и последующей оккупации города в 2014 году. После освобождения Мосула лишь небольшое количе-

ство жителей вернулось, и всего 150 христианских семей поселились в своих прежних районах. Иракские христиане долгое время сталкивались с серьезными проблемами, включая депортации и угрозы. За последние два десятилетия христианская община была вынуждена мигрировать из-за различных давлений, включая межконфессиональное насилие, нестабильность в

центральном и южном Ираке и отсутствие основных услуг. Многие искали убежища в Курдистане или эмигрировали за границу. Эта массовая миграция радикально изменила демографический ландшафт общин Ирака. Надин Майнза, президент "Международной организации религиозной свободы", подчеркивает текущие трудности, с которыми сталкиваются иракские христиане: "Они подвергаются давлению и жестокости со стороны ополченцев и переживают сложную ситуацию", — сказала она в интервью "VOA".

Базирующаяся в Эрбиле "Shloto Organization for Documentation" является независимой некоммерческой гражданской группой, занимающейся документированием и решением бедственного положения христиан в Ираке. Организация стремится повысить осведомленность и оказать поддержку этой уязвимой группе населения.

Президент Нечирван Барзани скорбит о кончине лидера иракских коммунистов

1 августа президент Курдистана Нечирван Барзани опубликовал заявление в связи с

кончиной Номана Алвана Сухайля Аль-Тамими, президента Ассоциации Пешмерга Иракской коммунистической партии.

Барзани заявил на X: "С глубокой грустью и скорбью мы получили известие о кончине борца за свободу и национального деятеля Номана Алвана Сухайля Аль-Тамими (лейтенанта Хадра), президента Лиги сторонников иракских коммунистов".

"Покойный был бойцом Иракской коммунистической партии и одним из самых выдающихся лидеров битвы при Хендрене 1966 года во время славной Сентябрьской революции. Он посвятил свою жизнь борьбе за демократический Ирак и получил признание своих товарищей, а также курдских и иракских национальных лидеров".

"Мы выражаем соболезнования семье, родственникам и товарищам покойного и разделяем их скорбь, мы молим Всемогущего Бога покрыть его чистую душу своей милостью и состраданием", написал президент.

США поставили пешмерга тяжелую артиллерию

6 августа министр пешмерга Регионального правительства Курдистана (КРГ) Шореш Исмаил объявил, что министерство обороны США (Пентагон) поставило силам пешмерга тяжелую артиллерию с одобрения федерального правительства Ирака.

Это заявление было сделано во время церемонии, состоявшейся в Эрбиле, на которой США передали 24 тяжелых артиллерийских орудия.

Министр Исмаил назвал этот день "историческим" для сил пешмерга, подчеркнув постоянную поддержку со стороны правительства США и его армии. Он заявил, что эта поставка значительно повысит военный потенциал курдских сил.

Министр выразил свою благодарность США и Пентагону за предоставление оружия, а также поблагодарил премьер-министра Ирака Мухаммеда ас-Судани, министра обороны и начальника штаба иракской армии за их содействие в поставке оружия пешмерга.

Министр призвал иракское правительство оказать военную, финансовую и материально-техническую поддержку курдским силам наравне с той, которая оказывается федеральной армии.

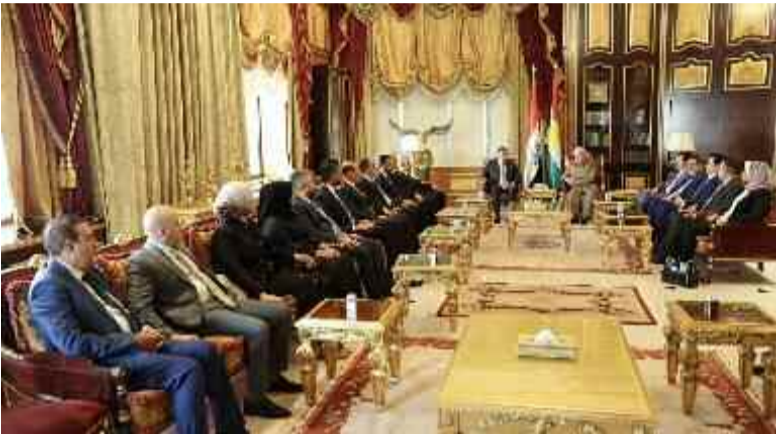

ДИПЛОМАТ

№ 29 (589) 01 - 07 август 2024-год ОБЩЕСТВЕННО-ПОЛИТИЧЕСКАЯ ГАЗЕТА

Барзани призывает к скорейшему решению вопроса правительства Киркука

Курдский лидер Масуд Барзани, президент "Демократической партии Курдистана" (ДПК), встретился с совместной делегацией арабских и туркменских фракций провинциального совета Киркука, а также с несколькими парламентариями и политическими лидерами. Они подчеркнули необходимость создания местной администрации в Киркуке, которая уважала бы права всех общин.

4 августа совместная арабская

и туркменская делегация во главе с Хамисом аль-Ханджаром из "Партии суверенитета" встретилась с президентом ДПК в Салахаддине. Все стороны, участвовавшие во встрече, призвали к скорейшему решению проблем в Киркуке.

Как сообщил штаб Барзани, их обсуждения охватывали различные темы, включая политическую ситуацию в Ираке, ситуацию в Киркуке и усилия по формирова-

нию местного правительства. Это включает в себя выборы губернатора Киркука и определение других административных должностей.

Стороны подчеркнули, что решения должны быть направлены на уважение прав всех общин в Киркуке, способствовать поддержанию стабильности и мира, предоставлять услуги гражданам и возродить Киркук в рамках национального консенсуса.

В прошлом месяце новоизбранный провинциальный совет Киркука провел свое первое официальное заседание. Согласно закону, губернатор должен был быть избран в течение 30 дней. Но, несмотря на то, что с момента выборов прошло более шести месяцев, в Киркуке по-прежнему нет губернатора из-за продолжающихся политических споров между курдскими, арабскими и туркменскими фракциями, каждая из которых борется за эту должность.

Культурный фестиваль "Дни курдской культуры в Омске" ждет гостей

2 августа в Историческом парке Омска "Россия - моя история" впервые стартовал фестиваль "Дни курдской культуры в Омске". Гости фестиваля ждет

мультимедийная выставка "Загадки курдской культуры", на которой в интерактивном формате рассказывается об истории курдского народа, особенностях культуры и традиций курдов.

На открытии участников фестиваля приветствовали председатель местной курдской национально-культурной автономии Махсоев Муса Наврузович, первый заместитель министра внутренней политики Омской области Киселев Антон Витальевич, депутат Омского городского совета Сокин Алексей Анатольевич, начальник отдела по делам национальностей, взаимодействию с религиозными и общественными организациями Управления общественных отношений и социальных вопросов администрации города Омска Бондаренко Антон Евгеньевич, заместитель председателя Ассоциации "БАРБАНГ" курдов Республики Казахстан Шамилов Мурад Фуридинович, директор Исторического парка "Россия - моя исто-

рия" Тихонов Александр Александрович, директор Омского Дома Дружбы Степанова Наталья Альфердовна, Генеральный консул республики Казахстан в городе Омске Кожамбердиев Керим Куандыкович, Почетный консул республики Киргизия в Омске Исабекулу Нурсултан, начальник отдела по делам национальностей и взаимодействию с религиозными организациями министерства внутренней политики Омской области Герасимчук Рустам Сергеевич.

Председатель курдской национально-культурной автономии города Омска Махсоев Муса Наврузович приветствовал гостей, вспоминая свою личную историю: "Когда-то очень давно Омск стал для меня домом, 30 лет назад я приехал сюда и был поражен гостеприимством и открытостью омичей. Я был одним из первых курдов в Омске, но никогда не чувствовал себя одиноким. Здесь я встретил свою супругу, вместе мы вырастили детей - которые стали теми самыми - гостеприимными и открытыми омичами, которые когда-то давно так поразили меня".

Культурный фестиваль "Дни курдской культуры в Омске" проводится курдской национально-культурной автономией города Омска на средства муниципального гранта, предоставленного администрацией города Омска. Как играют свадьбу курды? Какие одежды они носят? Какие есть курдские музыкальные инструменты и национальные блюда? Почему курды расселены сразу в нескольких странах? И наконец, как они связаны с Россией и Омском? - ответы на эти и другие вопросы найдут посетители мультимедийной выставки "Загадки курдской культуры", которая будет открыта для посещения до 16 августа. Вход на выставку свободный.

Президент Барзани и генерал-майор Воуэлл обсудили угрозу ИГ

Во время прощального приема у президента Курдистана Нечирвана Барзани генерал-майора Джоэл Воуэлл,

главнокомандующий силами Международной коалиции по борьбе с "Исламским государством" (ИГ, ИГИЛ), стороны обсудили сохраняющуюся угрозу терроризма. Об этом сообщил офис президента.

Нечирван Барзани поблагодарил представителя коалиции за поддержку Ирака и Курдистана в ходе войны против ИГ. В свою очередь, генерал-майор Воуэлл выразил удовлетворение своей работой в Ираке и Сирии, поблагодарив регион Курдистан за сотрудничество и подчеркнув необходимость постоянной поддержки со стороны Международной коалиции для Ирака и Курдистана.

Чиновники согласились с тем, что "ИГИЛ остается реальной опасностью и значительной угрозой безопасности и стабильности региона". Кроме того, на встрече обсуждались передвижения ИГ, текущая ситуация в Ираке и Сирии и региональные события.

Вооруженные силы Международной коалиции во главе с США участвовали в борьбе с ИГ, оказывая военную поддержку и сотрудничая с местными силами в Ираке и Сирии. Несмотря на значительный прогресс, в недавних заявлениях подчеркивается сохраняющаяся угроза терроризма. При этом коалиция подчеркивает с вою приверженность постоянной поддержке региональной стабильности и безопасности.

В Омске впервые проходит фестиваль "Дни курдской культуры"

Со 2 по 16 августа впервые в историческом парке "Россия - моя история" в Омске проходит фестиваль "Дни курдской культуры". Председатель местной курдской национально-культурной автономии Муса Новрозевич сообщил в интервью телеканал "Kurdistan24", что цель фестиваля - ознакомить его гостей с национальной культурой, историей и традициями курдов. Часть фестиваля посвящена показу современной истории курдского расселения в мире, курдской культуре и обычаям, истории курдов в России (и Омской области в частности), курдскими знаменитостям в России и мире, курдам в годы Великой Отечественной войны и в других локальных конфликтах.

TƏSİSÇİ VƏ BAŞ REDAKTOR:

TAHİR SÜLEYMAN

İMTİYAZ Ü SERNİVİSAR:

TAHİR SİLƏMAN

УЧРЕДИТЕЛЬ И ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

TAXİR СУЛЕЙМАН

Tel: +994 50 352-33-18

Baş redaktorun müavini:

Tariyel Cəlil

Xüsusi müxbir:

Nofəl Ədalət

Региональный корреспондент:

Усуб Тейфур

Müəlliflərin mövqeyi ilə redaksiyanın mövqeyi üst-üstə düşməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri Az1040, küçə S.Mehmandarov ev 25, mənzil 17

Navnisan: Bakı Az1040, soyaq S.Mêhmandarov xani 25, mal-17

Адрес: Баку Az1040, улица С.Мехмандаров дом 25, кв.-17

Qəzet "Diplomat" qəzetinin bilgisayar mərkəzində yığılıb səhifələnilib və "Mətbuat" mətbəəsində çap olunmuşdur.

e-mail: hewler@mail.ru

Şəhadətnamə: NƏŞ 005004966

BUSB-un Sabunçu rayon filiali

VÖEN 1800061582

H/h 438010000

Sifariş: 1500